

ίδιος αριθμός, σ. 2. Τελειώνουν εἰ στίχοι, σ. 3, δέκα γραμμὲς πῶς ἀπάνω ἀπὸ τὴν Α' ἀρχὴ τοῦ κ. Χατζηδάκη, σαράντα γραμμὲς πῶς ἀπάνω ἀπὸ τὴ «βᾶσις».

Εἴμαστε κακὰ παιδιὰ. Ἐμεῖς πάντα προτιμοῦμε τὸν τύπο αὐτοῦ διαφέρει ἀπὸ τῆς ἀρχαίας, ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς συνήθους γλώσσης.» *Στὰ Πάτρια* 5 τοῦ Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 1.

Ἐκεῖνοι ὅμως πάντα θὰ προτιμοῦνε τὴ λέξη «ἡ ὁποία μᾶς συνδέει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν πολιτείαν, πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἐν γένει πρὸς τὸ παρελθὸν ἡμῶν.»

Στὰ Πάτρια, 29 τοῦ Γενάρη, 1905.

Ἄφτα θὰ βρῶνται ὅλα ὑποθέτω στάρχοντικά τὰ σπῖτια, μπροστά στίς κυρίες καὶ στὸν κόσμον τὸ διαλεχτό. Μόνον πῶς θὰ βασιλεύῃ σὲ τέτοια σπῖτια τρομερὴ ἀνεφεῖα.

«Ἐχουνε καὶ γλυκὸ κρασί γιὰ τὸ καλὸ τὸ κέφι;»

«Κάποτες ἐμαλλώνανε οἱ Παργηνοὶ κ' οἱ Τούρκοι: Ἐπιάσαμε τὸν πόλεμον ὅχι τὸ πουνρὸ ὡς τὸ βράδου. Κι' αὐτοῦ στὸ γέμμα τοῦ ἡλίου, δύο ὠραις νὰ βα-

[σιλέψη,

Ἐπάψαμε τὸν πόλεμον καὶ πᾶ νὰ μετρηθοῦμε.»

Τὸ τραγοῦδι λέγεται *Ἡ Πάργα*. Γενικὸς τίτλος: **Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ**. — *Στὰ Πάτρια*, 5 τοῦ Φλεβάρη 1905, δεκαπέντε γραμμὲς πῶς ἀπάνω ἀπὸ κεί πῶς πάντα προτιμοῦμε τὸν τύπον αὐτοῦ διαφέρει ἀπὸ τῆς ἀρχαίας, ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς συνήθους γλώσσης.»

Ποιὰ εἶναι τάρχοντικά τὰ σπῖτια ὅπου μιλοῦνε τὴν καινούρια τὴν ἐθνικὴ γλώσσα; Ποιὰ εἶναι τὰ σπῖτια τάρχοντικά ὅπου ἀνακάλυψε στὸ τέλος καὶ τὴ «βᾶσις» τοῦ κ. Χατζηδάκη;

Ἐλα, πάπου μου, νὰ σοῦ μάθω τὰ γονικά σου, πῶς λείει κ' ἡ ἀνθεθνική μας παροιμία.

Στὰ Πάτρια, 5 τοῦ Φλεβάρη, 1905, πρέπει νὰ διορθωθῇ ὁ τρίτος στίχος τοῦ τραγοῦδιου.

Κι' αὐτοῦ στὸ γέμμα τοῦ ἡλίου, δύο ὠραις νὰ βα-

[σιλέψη.

Γράφε·

Κι' αὐτοῦ στὸ γέμμα τοῦ ἡλίου, δύο ὠρες νὰ βα-

[σιλέψη.

Ἄλλωθ' δὲ βγαίνει ὁ στίχος. Ἀμὲ; μήπως τὴ νοιώθουνε τὴν ΕΘΝΙΚΗ τὴ γλώσσα; *Στὰ Πάτρια*;

Κάτι ἄλλα ἀνορθόγραφα — βρούσι ἀντὶς βρούση κτλ. — τᾶφινω.

Ἐνας ἀξιωματικὸς μοῦ ἔλεγε μιὰ φορὰ πῶς στὸν πόλεμον, σὰ βράζει τὸ αἷμα, πᾶει ἀμείσως ἡ καθαρίβουσα τοῦ βρόντου καὶ ἀρχινοῦνε τὰ ρωμαίικα· «Ὅμπρὸς τὰ παιδιὰ, στὸ κρεῖας, στὸ περσι», ἀπαράλλαχτα ὅπως τᾶκουσα καὶ τᾶβαλα κατόπι στὸ *Ταξίδι μου*, σ. 227.

Στὰ Πάτρια, 5 Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 2, γράφει ὁ κ. Χατζηδάκης· ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερον πάντοτε οἱ Ἕλληνες λέγομεν τὸ κρεῖας, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ὁ αἰρεσιάρχης [ἐγὼ δηλαδὴ— καὶ μαζί μου ὁ ἀξιωματικὸς] ἔγραφε τὸ κρεῖσι.»

Ὅπως εἶπα· δὲν τὴ νοιώθει τὴν ΕΘΝΙΚΗ· τὸν ἠρωισμό πιά, ἐννοεῖται. (κοίτ. Ρ. κ. Μ., Β', 107. *Δὲ χτυπιούμαι! Δὲ χτυπιούμαι!* Λόγια τοῦ κ. Χατζηδάκη.)

Στὰ Πάτρια 29 Γενάρη, 5 καὶ 12 Φλεβάρη 1905, ἔχει τρία ἄρθρα τοῦ κ. Χατζηδάκη, καθηγητῆ στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιον. Χωρὶς ὑπογραφή.

Γιατί νὰ μὴν ὑπογράψῃ;

Ἴσως γιὰ νὰ μὴ «δυσφημῆται ἡ Ἑλλάς εἰς τὸν ἔξω κόσμον» *Πάτρια* 12 Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 1.

Ἐμεῖς τὴ δυσφημοῦμε, μὰ ὑπογράφουμε κιόλας, μὲ τὸνομά μας.

Τὸν Ὀμηρον, ἐγὼ λέω νὰ τὸν ἀφήσουμε ὄξω ἀπὸ τὴν κουβέντα μας.

Πρὶν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν Ὀμηρον, τὸ α τῆς πληθυντικῆς αἰτιατικῆς τῶν τριτοκλίτων, ὅσο ξέρω, εἴτανε ἀπλόχρονον, λ. χ. ἀγῶνας.

Ὁ κ. Χατζηδάκης, *στὰ Πάτρια*, 12 τοῦ Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 1, τοιγίχει «τοὺς περιφθήμες ἀγῶνας τούτους».

Θὰ πῆ πῶς ἢ δὲν τὸ προφέρει ὡ ἢ πῶς προφέρει διπλόχρονον τὸ α, ἢ πῶς διαφορά καμιά μεταξὺ περισπωμένη καὶ ὀξεῖα δὲ νοιώθει τᾶφτι του. Ποιὸ ἀπὸ τὰ τρία θέλει; Κανένας ἀρχαῖος δὲ θὰ μπορούσε νὰ κάμῃ οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὸ δεύτερον οὔτε

τὸ τρίτον λάθος, ἀκόμη καὶ ἐν ὑποθέσει πῶς εἴτανε τυπογράφος.

Λοιπὸν ὁ κ. Χατζηδάκης—ἢ ὁ τυπογράφος του, ἢ τὰ Πάτρια, προτιμήσανε μιὰ λέξη πῶς δὲν τοὺς συνδέει «πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν πολιτείαν, πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἐν γένει πρὸς τὸ παρελθὸν ἡμῶν.» *Πάτρια*, 29 Γενάρη 1905, σ. 3, στλ. 1.

Προδότες.

Ἐμεῖς γράφουμε ὁ ἀγῶνας. Ἀφ' οὗτου συμμορφώθηκαν τὰ τριτοκλίτικα μὲ τὰ πρωτοκλίτικα τοῦ τύπου νεανίας, παραδεχοῦμαστε πῶς συμμορφώθηκε ὡς καὶ τὸ α τῆς ὀνομαστικῆς, δηλαδὴ πῶς ἐγένε μακρόχρονον ἄφτο.

Νὰ λοιπὸν πῶς βγαίνουμε πῶς πάτριον ἀπὸ τὰ *Πάτρια* — δὲν κάνουμε καὶ λάθια.

«Ἐβούρκωσεν ὁ οὐρανός, ὁ ἀνεμὸς μουγκρίζει, Καὶ τὰ λαγκαδία π' ἀντηχοῦν, οἱ πιστικοὶ θαυμά-
[ζουν.

Τεῖν τὸ κακὸ πῶς γίνεται, καὶ σκούζουν τὰ κοράκια; Ὁ Κουτσοχρήστος πολεμᾷ μὲ τὸν Ταχίρ ἀμπάζη· Πίπτουν τουφέκια σὰν βροχὴ, κουμποῦρια σὰν χαλάζι, θερίζουν Τούρκικα κορμιά, κονιάρικα κουφάρια, Κι' ὁ Κουτσοχρήστος σὰν αὐτὸς παντοῦ τοὺς τριγυρίζει.»

Τὸ τραγοῦδι λέγεται ὁ *Κουτσοχρήστος*. Γενικὸς τίτλος: **Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ**. — *Στὰ Πάτρια*, 12 Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 1. κάτω ἀπὸ τὸ στερεὸν στίχον τοῦ τραγοῦδιου ἀρχίζουσι καὶ τὰ *Αἰρεσιὰ τεχνάσματα* τοῦ κ. Χατζηδάκη.

Θέλουμε διόρθωμα μερικὰ στὸ τραγοῦδι, ὅπως τὸ τυπώνουνε τὰ *Πάτρια* σὰν βροχὴ, σὰν χαλάζι· γράφε σὰ βροχὴ, σὰ χαλάζι.

Παρακάτου, ὁ στίχος

Νὰ μάθουν μὲ ποῖον πολεμοῦν, μὲ ποῖον ἔχουν νὰ [κάμουν

πρέπει νὰ γραφῇ.

Νὰ μάθουν μὲ ποῖον πολεμοῦν, μὲ ποῖον ἔχουν [νὰ κάμουν.

Μῆτε μὲ τὴν ΕΘΝΙΚΗ μῆτε μὲ τὴν ἀρχαία δὲν τὰ βγάνουν πέρα.

Τοὺς ἀγῶνας.

Μῆτε προφορά. Μῆτε φωνήεντα. Μῆτε τόνοι.

Τίποτα, τίποτα τῆς ἀρχαίας.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑΣ»

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

Κ Α Ι Ν

Ὁ Κώστας Λάμπουρας ἐγύρισε σπῖτι τοῦ ἐκείνου τὸ βράδι συγχυσμένος. Ἡ ὄψη τοῦ ἦταν κίτρινη, τὰ μάτια τοῦ ἀνήσυχτα καὶ γουρλωμένα, τὸ χεῖλι τοῦ ἀχνό· καὶ ἔτσι ἦσαν ἀκηχμη ἢ μορφή του, καὶ ἀσυνείθιστη καὶ ἀγριεμένη. Τὸ φέσι τοῦ ἦταν στραβὰ ἀπάνω στὸ κεφάλι τοῦ, τὸ σεγγοῦνι τοῦ ριγμένο στὸν ὦμον τοῦ, τὰ μανίκια τοῦ ποκάμισοῦ τοῦ ἀνοικτὰ καὶ λυγδιασμένα.

Μέσα στὸ σπῖτι τοῦ ἡ γυναίκα τοῦ ἐμαγεύρευσ τὸ δεῖπνον· ἀφ' οὗ ἦρθε κ' ἐκάθισε παραστίας, γιατί εἶχαν ἀρχίσει τότες τὰ κρύα τοῦ χινοῦρου. Δὲν ἔ-

χαιρήτησε· ἀλλὰ ἀνάσανε ἀνταριασμένος καὶ κάπου κάπου ἐκουνοῦσε τὸ κεφάλι φοβερίζοντας.

«Εὐγενιά, τί μαγειρεύεις;» τῆς εἶπε κακότροπα.

«Λάχανα» ἀποκρίθηκε κοιτάζοντάς τὸν ὑποψιασμένη· «τί τρέχει πάλε;»

«Μᾶς ἐχαντάκωσε!» τῆς ἀπάντησε ἀναστενάζοντας καὶ πεισιμωμένος· «τὸ κοπάδι ἴδωκε τοῦ νοικοκύρη. Πῶς θὰ ζήσουμε;»

«Μὰ, Κώστα» ἐτόλμησε νὰ πῆ ἐκείνη γλυκὰ «ἦταν ξένο πράμα· νὰ πλερώσετε δὲν εἴχετε καὶ δὲν ἤθελες· πῶς εἶχε νὰ τὸ βαστάξει;» κ' ἐχαμογέλασε.

«Τί λές καὶ σὺ» τῆς εἶπε κοιτάζοντάς τὴν λοξὰ «ποῖος σοῦμαθε ἀφ' τὰ λόγια; τώρα δὲν πλερώνει κανένας· τί εἶχε νὰ φοβηθῆι;»

«Ὁ νόμος εἶναι νόμος· θὰ σὰς ἔδωκαν στὴ φυλακὴ καὶ τὰδεροῦ σου δὲν τᾶρέσει ἢ χᾶψη.»

«Φυλακὴ, γιὰ τέτοιους μικροδουλιές» ἀπολογήθηκε περὶ γλῶσσας· «κάθε μέρα βλέπεις φυλακώνουν τὸν κόσμον! Σοῦ φαίνεται πῶς ἐξαναῖρε ὁ παλιός ὁ καιρός! Πᾶνε τώρα ἀφ' τὰ, καθένας κάνει ὅ, τι θέλει. Γιατί ψηφίζουμε βουλευτάδες;— Γιὰ νᾶχομε τίς εὐκολίες μας. Ποιὸς ἐζήτησε χάρη καὶ δὲν τοῦ γίνθηκε;— Κάθε μέρα ἀκούονται σκοτωμοί, μὰ δὲ μοῦ λές πόσο παιδεύονται οἱ ἄθρωποι; Μῆνες. Καὶ ὁ κύρ

ἀδερφός μου ἐσκιάχτηκε· τί θὰ μᾶς ἔκαναν; Κατάσκηση;— Ἄν ἀρίναμε πρῶτα. — Μὰ θὰ τότε διορθώσω ἐγὼ τὸν κύρ ἀδερφό μου.»

Κ' ἔτσώπασε· καὶ ἡ ὄψη τοῦ ἀγρίεψε περισσότερο· τώρα ἐσυλλογιζόταν μοναχός του:— «Ὁ ἀδερφός τοῦ τὸν εἶχε ἀδικήσει ναι, ἦταν ἀδικία νὰ τοῦ πάρει τὸ κοπάδι καὶ νὰ τὸ παραδώσει τώρα τὸ χειμῶνα πῶς δὲν εἶχαν ἄλλη πόρεψη. Μὰ τί τὸν ἐμελλε τὸν ἀδερφό του· ἦταν ἀνύπαντρος, ἀτεκνος, ἀνέγνωστος, ποῖον εἶχε νὰ θρέψει;— Τὸ κουφάρι τοῦ μονάχα· ὅταν ἡ φτώχεια τοὺς ἐκύριε, ἐκεῖνος θὰ μπορούσε νὰ φύγει καὶ νὰ τὸν ἀφήσει στὰ κρύα νὰ τυπιέται μὲ τὴν πείνα, μὲ τὴ ζόρκια· ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινε θὰ ζοῦσε, γιατί δὲν ἐβαριόταν τὴ δουλιὰ. Μὰ τότες τί θᾶκανε ὁ ἴδιος; πῶς θᾶζουσε τὸν ἑαυτό του καὶ τὴ φαμιλιά;— Ἦταν πάντα τοῦ ἀδούλης· οἱ ἐλλῆς λάδι δὲν ἔδιναν ἐκεῖνα τὰ χρόνια· μοναχὰ τὸ κοπάδι θὰ τοὺς κυβερνοῦσε ὅταν τὸ χρόνο, καὶ ὁ ἀδερφός τοῦ ἀπὸ κουταμάρα ἢ ἀπὸ κακοςύνῃ ἐπήγαινε νὰ τὸ παραδώσει τοῦ νοικοκύρη.» Ἀχ, εἶχε κάμει ἀληθινὰ σὰν ὄχτρος!

Ἡ Εὐγενιά ἀνακάτωνε τὰ λάχανα στὸ τσουκάλι, τὰ δοκίμασε, ἐσηκώθηκε κ' ἔφερε ψωμί ἀπὸ μιὰν κρεμασμένη κἀνιστρα καὶ κοιτάζοντας τὸν ἀντρα

Μιά πλαστογραφία.
Τώρα πάβει και τούτη με τάνορθόγραφα.
Ένα λάθος ή καθαρύουσα όλη, από τὸ Α στο Ω.

Κ' ένα δυό κωμικά.
«Ὡς και αὐτὸ τὸ ὄνομα φιλέλην ἀποτροπιάζον-
ται, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προτείνουσι ἄλλο τὸ Ρωμιοφίλος!»
Πάτρια, 29 Γενάρη, 1905, σ. 3, στλ. 2.

Ποῦ ἔγινε ἀφτό ;
Θέχινε στὰ Πάτρια.
«ὕβριζον... πάντα ἀντιφρονούντα πρὸς αὐτοὺς Ἑλ-
ληνα (ὡς και αὐτὸν τὸν δημοφιλέστατον και ἀκα-
κώτατον τῶν ἀνθρώπων κ. Σουρῆ)».

Νὰ λοιπὸν κι ὁ «Ρωμιοφίλος». Εἶναι ὁ κ. Χα-
τζηδάκης, ποῦ ἔπρεπε νὰ πάρη τὸ μέρος τοῦ Σουρῆ.

Πάτρια, 5 Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 2.
Ὅσα βάζει ὁ κ. Χατζηδάκης κομματιασμένα,
παρμένα δῶθε κείθε ἢ κι ἀνύπαρχτα, γιὰ νὰ δείξη
τάχα τί γλώσσα γράφουμε, τεχνάσματα.

Ἄμα βρίσκειται σὲ ἀνάγκη νὰ ἀναφέρη, ἐλάκρη
φράση δική μας, τὴ μεταφράζει στὴν καθαρύουσα.
Νὰ τὴν ἀντίγραφε ὅπως τὴ γράφουμε, θὰ βλέπανε
ὡς και τὰ Πάτρια ποιὰ εἶναι ἡ γλώσσα μας.

Και δὲν τολμᾷ.

Τέλλο τὸ κωμικό.
«... ἔδρυσαν και συντηροῦν ἰδικόν των φύλλον, τὸ
ἔποσον στέλλουσι δωρεάν εἰς τὸ ἐξωτερικόν πρὸς πολ-
λοὺς Ἑλληνας και ξένους» Πάτρια, 29 Γενάρη
1905, σ. 3, στλ. 2.

Κοίτ. Πάτρια, πλάγι πλάγι στὸν τίτλο, δεξιά,
σ. 1. «Ἐκτυποῦνται, εἰς 20,000 ἀντιτύπων και δια-
νέμονται ΔΩΡΕΑΝ».

«Πάντες οἱ ἐφημεριοποῦλοι [δηλαδὴ οἱ μάγκες]
βρῶσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς [δηλαδὴ φωνάζουσι στοὺς δρό-
μους] ἢ Ἐφημερίς [βλέπετε πῶς τὸ φέρνει ; σὲ νὰ
εἶτανε ὁ λόγος γιὰ τὴν Ἐφημερίς, ὄχι γιὰ φημε-
ρίδα ἢ Ἐφημερίς, ἄλλη δὲν ὑπάρχει βέβαια ἢ Ἐ-
φημερίς τὴ λέει ἡ μάγκα, μάλιστα και τὴν Ἐφη-
μερίς ἀφτό ἴσια ἴσια τὸ κακὸ], ἢ ἀρσεις θέλει ἢ
φημερίς» Πάτρια, 5 Φλεβάρη 1905.

Μπά ; Περιττοσύλλαβο ἢ ἀίρεση τὸ θέλει ; Νό-
στιμο.

Ἡ καμώνεται, και τότες εἶναι κακὴ πίστη.
Ἡ δὲν ξέρει, και τότες εἶναι κριμα.

... βούση, μάζωμα, καπιανάτα, φένουσι, σου-
βλιμένα, κρασί, χέρι, κερνάει, τέσσαρους, ζώρη,
ἀντροιά, ξεθλυκωθῆκαν, τὰ κουμπιά, τσαπράζια,
φραγγάρι, ξέρουν, τὴν ἐξετάζουν, μὴ θυμιάνασι, μάν-
να, καλόγρια, πάω. Πάτρια, 29 Γενάρη 1905, σ. 2,
στλ. 2—σ. 3, στλ. 1 ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ.

... ἐμαλλώνανε, ὄχι τὸ πουργό, γέμμα, δυὸ ὄρες,
βασιλέψη, ἐπάψαμε, σκυλιὰ, λεβέντης, τουφέκι, φινιάση.
Πάτρια, 5 Φλεβάρη, 1905, σ. 2, στλ. 2. ΕΘΝΙΚΗ
ΜΟΥΣΑ.

... ἐβούρνωσαν, μουγκρίζει, λαγκάδιὰ, σκούζουσι,
κοράκια, ἀμπάση, τουφέκια, κουρπούμια, χαλάει,
κορμιά, κονιάρικα, κουφάρια, ἀϊτός, λιοντάρι, σπαθί,
χέρι, πρόβατο, σκυλοκορμιά, ἀφυχάτε, νὰ μὴ νυ-
χτώση ὁ οὐρανός, γλυτωμό, φέβγουσι τρομασμένοι.
τὰ Πάτρια, 12 τού Φλεβάρη 1905, σ. 3, στλ. 1
ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ.

Ἄπ' ὅσους τύπους, ἀπ' ὅσες λέξεις βλέπουμε
στὴν ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ, κανέναν και καμιὰ δὲ βλέ-
πουμε μῆτε στὰ Πάτρια μῆτε στὸν κ. Χατζηδάκη.
Λοιπὸν ἰθνηκοὶ δὲν εἶναι.

Ἄφτὰ δὲν τὰ λέμε γιὰ τὰ Πάτρια οὔτε και γιὰ
τὸν κ. Χατζηδάκη.

Τὰ λέμε γιὰ κάθε φρόνιμο ἄνθρωπο, ἔλληνα ἢ φι-
λέλληνα.

Νὰ καταλάβουσι τρανά.

Καταστρέφουμε τὴν Ἑλλάδα, τὴ γλώσσα της,
τὴ θρησκεία, τὴν πολιτεία, τὴν ἱστορία, μὲ μιὰ λέξη
ὄλο τὸ παρελθὸ μας. Πάτρια, 29 Γενάρη 5 και 12
Φλεβάρη 1905, ἄρθρα Χατζηδάκη γιὰ τίς τρεῖς ἀρ-
χές και τὰ ἀίρεικα τεχνάσματα.

Τέτοιον κακὸ κάνουνε οἱ ἑκατὸν πενήντα δημοσι-
κιστάδες στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ γλώσσα ἢ δημοτικὴ εἶναι ἢ ἰθνηκὴ γλώσσα.
Εἶναι ἢ γνήσια κόρη τῆς ἀρχαίας, ἢ μόνη γνήσια. Ἡ
ἄλλη, μούμια.

Ἄδύνατο ν' ἀποδείξη κανεὶς, ἅμα εἶναι γλωσ-
σολόγος, πῶς ἢ δημοτικὴ μας δὲν εἶναι ἴδια ἢ ἀρ-
χαία.

Λοιπὸν ἄλλη καμιὰ γλώσσα δὲν ὑπάρχει ποῦ
πὸ σφιχτὰ νὰ μᾶς συνεδέη με τὸ παρελθὸ, μὲ ὄλη
τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ κ. Χατζηδάκη; (Πάτρια, 29 Γενάρη 1905,
σ. 3, στλ. 2. 12. Φλεβάρη 1905, σελ. 3, στλ. 2)
δὲ θέλει νὰ λέμε τὰ κακὰ ποῦ γίνονται στὴν Ἑλ-
λάδα.

Τότες γιὰ τί λέει τὰ κακὰ ποῦ ἐμεῖς τῆς κάνουμε;
Γιὰ τί ζήτησε στὴν Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου,
ποῦ δὲν τὸ δέχτηκε, νὰ δημοσιέψη ἀπάντησή του
στὸν Κρουμπάχερ ;

Ἄν εἶναι λογικός, ἄλλο δὲν μπορεῖ νὰ γυρέθῃ
παρὰ νὰ διαβάζεται μόνο στὰ Πάτρια, και μάλιστα
χωρὶς ὑπογραφή.

Πρέπει κανεὶς νὰ δῇ πῶς μιλοῦνε στὴν Ἑβρώπη
γιὰ μᾶς, πῶς μιλοῦνε τὰ Πάτρια, πῶς μιλά ὁ Χατ-
ζηδάκης — και ποῖος τιμᾷ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐνα πολὺ φρόνιμο σύστημα, και μιὰ καλὴ συ-
βουλή.

Δὲ θέλεις νὰ μιλοῦμε γιὰ τοὺς φρόνους ποῦ γίνου-
νται στὴν Ἑλλάδα ;

Μὴ φονέθης.

Δὲ θέλεις νὰ μιλοῦμε γιὰ τίς βροσιές ἐνὸς Χατ-
ζηδάκη ;

Μὴ βρίζης.

Δὲ θέλεις νὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ;
Βάλε γνώση.

« Ἀληθῶς τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἢ πρὸς τὴν ἀλή-
θειαν ἀσέβεια εἶναι μοναδική.» Πάτρια, 12 Φλεβάρη,
1905, σ. 4, στλ. 1.

«... ὅταν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς γλώσσας ἡμῶν
ἐν Παρισίοις ψεύδη τοιαῦτα λέγονται» Πάτρια, 12
Φλεβάρη, 1905, σ. 3, στλ. 2.

«... τοῦτο εἶναι, προφανῶς, τὸ μεγαλύτερον ψευ-
δος, τὸ ὅποσον ποτὲ εἶδεν ὁ κόσμος» Πάτρια, 5 Φλε-
βάρη 1905, σ. 3, στλ. 2.

«... τοῦτο εἶναι πάλιν ἄλλο θρασύτερον ψεύδος.»
Πάτρια, ἰ. ἀρ., ἰ. σ., ἰ. στλ.

«... ἐπιτυγχάνουσι ὅμως ἄλλο τι ὀλιθίριον» Πάτρια,
12 Φλεβάρη, 1905, σ. 3, στλ. 1.

Κάνουμε « Ἀκριβῶς ὅπως ἔκαναν πρὸ ἐτῶν τινῶν
ἐν τῇ Κρητικῇ Βουλῇ οἱ Μωαμεθανοὶ βουλευταί, οἱ

της στὰ μάτια εἶπε παραγμένη: — «Τὸ φαί εἶναι
ἔτοιμο».

«Δὲν πεινάω» ἀποκρίθηκε ἀγροικὰ κ' ἐξακο-
λούθησε τοὺς πικροὺς στοχασμοὺς του:

«Μούφυγε χωρὶς νὰ ὑποψιάζω· ναι, μοῦ τόχε
πεῖ λίγες μέρες ὀπίσω, ἀλλὰ τὸν ἄφρινα νὰ λέει· δὲν
πιστευα νὰ τολμοῦσε. Ἄ, ἀν τῆξερα, δὲ θὰ τὸν
ἄφρινα μὲ κανέναν τρόπο· καλλίτερα ἤθα σκοτωθῶ-
με, καλλίτερα τὸν ἐσφαζαί! Μὰ, μ' ἐγέλασε. Κ' ἐ-
φανταζόμουνα πῶς μ' ἐλογάριζε, πῶς ἦταν ὑπο-
ταγμένος στὴ θέλησή μου, πῶς τᾶρεσε νὰ δουλεύει
γιὰ τὸ σπιτι μας, γιὰ τὴ φημιλιά! Μούψαλλε κάθε
μέρα πῶς παντρειά δὲν ἤθελε, κι' ὁ κόσμος ἔλεγε
ὄλος πῶς μ' ἀγάπουσε· τώρα μὲ μίας ἀσκωσε κε-
φάλι, ἔκαμε ὅ,τι τοῦ κατέβηκε στὸ μυαλό, ὅ,τι δὲν
ἤθελά. Καὶ δὲν ἐπρόβλεψε τὴ στενοχώρια ποῦ μᾶς
προσμένει, μαλοπαῦ τόξερε πῶς θὰ ὑποφέρουμε, πῶς
ἐγὼ κ' ἡ φημιλιά μου θὰ ὑποφέρει· γιὰ τί ἀφτός βρι-
σκε και ζει, ὅθε κι' ἀν πάει. Χαλάλι του ἄμας·
μούφυγε, μούφυγε· περσιτιὰ νὰ λέω, περσιτιὰ νὰ συλ-
λογοῦμαι· τὸ κοπάδι μου δὲ ξανάρχεται, ὄχι· τὴν
τύχη μας τὴν ξέρω θὰ φοφήσουσι τὸ χειμῶνα τῆς
πεινᾶς. Τὸ χειμῶνα;—ἀπὸ αὔριο ψωμί δὲν εἶναι.—
Μὰ πάντα του ἦταν ὄχρος. Πότε μ' ἐμπόδιζε νὰ
πάρω τὴν Ἑβγενιά—και τὴν ἐπῆρα στὸ πείσμα

του — πότε μ' ἐπαρμόνευε μὴν κλέψω τᾶλλουνοῦ
τὸ πρᾶμα, μ' ἐφύλαε μὴν ἀδικήσω, μὴν κᾶμω ἀ-
μαρτίας· πάντα μπόδιο, πάντα κακὸς γιὰ μένα.
Γι' ἀφτό δὲν εἶχαμε ὀρνικό. Ἐγὼ, παναπει, τὸν
ἔβριζα κάθε μέρα. Τώρα μούκαμε κι' ἀφτό· αὔριο
πούρχεται βλέπει! Ναι, αὔριο τοῦ δείχνω. Μὰ δὲ
θάρθει, φυσικὰ θὰ μὲ σκιάζεται· θὰ τὰ σκαπέτησε
στὴν ξενιτειὰ· και καλλιτέρο του γιὰ τί θὰ μ' ἔ-
κανε νὰ γένω...»

Τὰ μάτια του ἀνοιξαν, ἀναταράχτηκε κι' ἀνα-
τρίχασε.

«Πᾶμε νὰ κοιμηθῶμε» τοῦπε ἡ γυναίκα του
ἐμὴ χολεύεσαι τόσο· εἶναι κριμα, Κώστα.»

Τὴν ἐκοίταξε στατικός, σὲ νὰ ζυπνοῦσε ἀπὸ
ὄνειροπλάκωμα. «Πλάγιατε κ' ἐρχομαι» τῆς εἶπε
ἀσυλλόγιστα. Ἄφτὴ δὲν ἐκουνήθηκε.

«Κᾶη!» τοῦπε μὴ φωνὴ μέσα του «τὸν ἀδερφό
σου θὰ σκοτώσεις; Ἄς εἶναι κι' ὄλας ἡ αἰτία τοῦ
χαμοῦ, εἶναι ἀδερφός, ἔζησε μαζὴ σου, ἐβγήκατε
ἀπὸ τὴν ἴδια κοιλιά, ἐφάγατε τὸ ἴδιο γάλα, ἔχετε
τὸ ἴδιο αἷμα, τρᾶτε τὸ ἴδιο ψωμί, ἀντάμα ἐφόντις
εἰστένε στὸν κόσμον». Καὶ ἀφτός ἀποκρίθηκε στὴ
φωνὴ μὲ τὸ νοῦ του: — «Μὰ πᾶσαι νὰ τιμωρήσω,
νὰ χορτάσω, νὰ γδικηθῶ· τοῦ πρέπει· μ' ἐφτάχουσε,
μ' ἐχαντάκασε, μ' ἀφάνισε». Κ' ἡ φωνὴ, πρῶτα γινε

ἀπὸ τὰ βαθύτατα σπλάχνα του, τοῦ εἶπε ὀπίσω: —
«Κᾶη, δὲ σκιάζεσαι; Πῶς τέτοιος σκέψες γεννιῶν-
ται στὴν καρδιά σου; Νὰ χύσεις τὸ ἴδιο σου τὸ
αἷμα, νὰ γένεις ἀτιμος φωνητᾶς;»

— «Τοῦ πρέπει» ἐσυλλογίστηκε «ἦταν κακὸς
μὲ μένα, θᾶμαι χειρότερος. Θηρίο, τίγρης, ἀνημέ-
ρετος· τοῦ πρέπει γιὰ τί μ' ἔχασε τώρα τελειωτι-
κῶς. Ὁ καρταινέβελός του ἄς τονὲ γλυτώσει, ἀν
μπορεῖ θὰ ἰδοῦμε». Καὶ ἡ φωνὴ τοῦπε: «Δὲ σκιά-
ζεσαι τὸ Θεό; δὲ σκιάζεσαι τὴ φούρκα;» — «Φούρ-
κα» ἐσυλλογίστηκε περγελώντας «φούρκα, τᾶρα;
γιὰ τί εἶναι οἱ βουλευτάδες; τὸ κόμμα θὰ νεργήσει
και γιὰ μένα, τὸ κόμμα εἶναι παντοδύναμο. Ποιὸ
δικαστήριον θὰ μὲ δικάσει; κι' ἀν μὲ καταδικάσει,
τὸ κόμμα θὰ ἐκρεμάσει. Ἄλλοι σ' ὅποιον ἐχά-
θηκε. Εἶμαι χαμένος ἐγὼ, ἄς χαθεῖ κι' ἀφτός, ἄς
χαθεῖ· κ' ἄς μὲ χαλάσουσι στὸ ὕστερο, μεγάλο κακὸ
δὲ θὰ μοῦ κᾶμω. Μπορεῖ και νὰ μὴ μὲ πιάσουσι».

Κ' εἶπε τῆς γυναίκός του: — «Θὰ σκοτώσω».

Ἄφτὴ ἐσάστισε, ἀνασηκώθηκε, τὸν ἐκοίταξε
θαμπωμένη, κ' ἐκατέβασε ἀμείως τὸ βλέμμα, βλέ-
ποντας στὸ πρόσωπό του ζωγραφισμένη τὴν ἀσπλα-
χνην ἀπόφαση.

«Τὴ σοῦκαμε» τοῦπε «ὁ καλὸς σου ἀδερφός;»
«Καλός, γιὰ τί καλός;» ἀποκρίθηκε κ' ἐσηκώ-

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΑΣΤΡΟ

οποιοι ἀπήτουν, να μεταφράζεται εις τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν πᾶσα πρότασις τῶν Χριστιανῶν βουλευτῶν» Πάτρια, 5 Φλεβάρη 1905, σ. 2. στλ. 1.

«Ἐπειτα ὅπως οἱ ἐξισλαμισθέντες ἀρνοῦνται ὄχι μόνον τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ πᾶν ὅ,τι συνδέει αὐτοὺς πρὸς τὸ παρελθὸν αὐτῶν καὶ οὕτως εἰσέρχονται εἰς ἄλλον βίον, οὕτω καὶ οἱ χυδαιομανεῖς» Πάτρια, 29 τοῦ Γενάρη 1905, σ. 3. στλ. 2.

* * *

Ἄτιμα λόγια, πού μόνο ἄτιμος ἄθρωπος τὰ γράφει.

* * *

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΤΟΥ ΠΕΡΒΟΛΙΟΥ ΤΗΣ ΚΟΛΥΜΠΗΘΡΑ

Ἦρθεν ἡ Ἄνοιξη καὶ βλόγησε τὰ μῦρα καὶ ἀνθολιμάνι γίνηκε τὸ περιβόλι καὶ τὰ πουλιά βαφίζονται μέσ' στὴν πλημμύρι καὶ οἱ πεταλοῦδες, πού γεννάει τὸ δροσοβόλι.

Καὶ πλένε μέσ' σὶ ἀνθόνερα σὰν τρεχαντήρια καὶ τοὺς γελᾷ ἡ βλάστηση πλατειᾶ ἕνα γέλιο καὶ γίνονται τὰ φῦτρα θυματήρια καὶ ἡ Πλάση γύρω γίνεται Βαγγέλιο!

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

Φωφώ: Φίλησα τὴ φωτογραφία σου ἐχτές γιατί πολὺ σοῦμοιαζε.

Νίκος: Σὲ φίλησε καὶ ἐκεῖνη;

Φωφώ: Ὁχι.

Νίκος: Τότες δὲ μοῦμοιαζε πολὺ.

Ἡ Μαμμά: Ἐπαιξες τὸ κομμάτι ποῦχεις νὰ μάθης

Ἡ Μυριάννα: Ναι, μαμμά.

Ἡ Μαμμά: Ἐβήγητες τὸ μάθημά σου ἀπὸ τὸν Ὀμηρο;

Ἡ Μυριάννα: Ναι, μαμμά.

Ἡ Μαμμά: Ἐμαθεὶς τὰ πέντε προβλήματα σου ἀπ' τὸν Εὐκλείδη;

Ἡ Μυριάννα: Ναι, μαμμά.

Ἡ Μαμμά: Καὶ τῆς γεωμετρίας τὰ σχήματα τὰ ἴσκαμες;

Ἡ Μυριάννα: Ναι, μαμμά.

Ἡ Μαμμά: Τότες πήγαίνε νὰ ξεσκονίσῃς τὴ σάλα

θηκε ἀγριεμένος «γιατί μ' ἐλιμοχτόνησε; πῶς; πού παίρνεις τὸ μέρος, παληογύναικο; θὰ σκοτώσω!»

«Τὶ μεγάλο κακό, Θεέ μου» εἶπε κλαίοντας «θὰ σὲ φουρκίσουν, Κἀνή!»

Ὁ Κώστας Λάμπουρας ἐκοίταζε δλόγορά του ἀνταριασμένος. Ἐίχε ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα τῆς γυναικὸς του ἐκείνην τὴν ἴδια φωνὴ πού τοῦ μιλοῦσε ἀπὸ τὰ βαθύτατα σπλάχνα του, πῶς εἴξερε τώρα καὶ κείνη τῆς ψυχῆς του τὸ σάλαγο, τοὺς κρουφούς λογισμοὺς του; — Καὶ ἔαφως ἡ ἀνυπόταχτη φαντασία του τὸν ἔκαμε νὰ ἴδῃ μίαν τρομερὴν εἰκόνα: — Εἶχε κάμει τὸ φόνον καὶ ἔπερνούσε ἀπὸ τὴ μέση τοῦ χωριοῦ του μετὰ τὸ ματωμένο μαχαίρι στὸ χέρι, φεύγοντας τρεχατὰ, καὶ ὁ κόσμος ὅλος τὸν ἐκοίταζε περίτρεμος καὶ ἔστρεφε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο, προφέροντας μετὰ κταφρόνια τὸ καταραμένο ὄνομα τοῦ πρωτότοκου γιοῦ τοῦ πρωτόπλαστου: — «Ὁ Κἀνης, ὁ Κἀνης!» Ἀπὸ τὰ τῶρα ἀρχίζε νὰ τὸν κράζει ἔτσι ἡ γυναῖκα του. Μὰ ὁ κόσμος δὲν εἴξερε τί τοῦχε κάμει ὁ κακὸς ἀδερφός; δὲν ἐγνώριζε τὴν ἀδικίαν ἔβλεπε μοναχὰ τὸ φόνον καὶ ἐκατηγοροῦσε. Κι' ὁ Κώστας ἤθελε νὰ ἀποκριθεῖ: — Ὁ ἀδερφός μου ἀγόρασε τὸ θάνατό του ἀπόγραψε τὴν καταδική του. Ἄς ἦταν καὶ ἄλλοι στὴ θέση μου, τὸ ἴδιον θὰ σκότωναν καὶ κείνοι, μαγὰρι καὶ τὸν πατέρα τους,

Ἐπαιρναν τὸ μονοπάτι τὸ λιθόστρωτο, πού περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ γκρεμισμένα περιβόλια ἢ σπίτια τούρρικα, καὶ ἔφερνε στὴ ρίζα τῆς ὀρθοχτισμένης σκάλας μετὰ τὰ σκαλοπάτια τῆς τ' ἀμέτρητα. Κι' ἀφοῦ συρτά, με κόπο καὶ με τρόμο, τὴν ἀνέβαιναν, τέλος βρισκόνταν στ' ἀπάνου ζουνάρι τοῦ κάστρου. Ἐστερα κινούσαν, ἀκολουθώντας τὴν ἀκρὴν ἀκρὴ τοῦ τοίχου μετὰ τὴν ἀτέλειωτη δοντοσειρὰ τῆς πολεμῆστρες του, καὶ τραβούσαν στὴ Μεγάλῃ Τάπια νάβγουν. Κι' αὐτοῦ σὰν ἀραζαν με φωνές καὶ γέλοια τὰ τρελὰ παιδιὰ καὶ κοριτσόπουλα, χύνονταν μέσα τρέχοντας στὸ μεγάλο πλάτωμα τῆς τάπιας. Αὐτὸ τῶκαναν συχνὰ τ' ἀπόγιομα, πολλὲς φορές ὅμως καὶ μεσημέρι τὰ θεότρελα δὲ μπόδιζονταν νὰ πηγαίνουν. Μάλιστα καμμικὰ γιορτὴ ἀνέβαιναν καὶ ἄλλα κορίτσα μεγαλύτερα καὶ ὄχι λίγες γυναῖκες νεῖες καὶ ἀθάρατες καὶ ἔστηναν χορὸν μεγάλον ἐκεῖ πάνω. Κι' ὁ γλυκὸς ἀχὸς τῶν τραγουδιῶν καὶ οἱ ἔξοφαντες φωνές καὶ τὰ σκαστὰ καὶ μεθυσμένα γέλοια ἐδιώχναν γύρωθεν τὴ νεκρικὴ σιωπὴ καὶ τάραζαν τὴν ἐρημίαν τοῦ τόπου. Γύριζε ὁ κύκλος τοῦ χοροῦ γοργός, ἀνάλαφρος, καὶ τὰ μαλλιά τ' ἀπολυτὰ καὶ τὰ πλατιά μαντήλια, πού ἔπαιζαν μετὰ τὸν ἀνεμο, μιὰ φαίνονταν καὶ μιὰ κρύβονταν πίσω ἀπ' τὰ μπεντενία. Θάλεγε κανένας πῶς νεράϊδες εἶχαν πιάσει τὸ χορὸν ψηλὰ στὴν Τάπια, ἀν τύχαινε ἀπ' τὴ χώρα ν' ἀγναντέψῃ, ἢ ἄλλο τίποτα παράξενο, ἀν δὲν κάτεχε τ' ἀληθινόν, θάβανε μετὰ τὸ νοῦ του.

Ὅμως τῆς ἄλλης μέρες, τῆς καθημερινῆς, πού ἔμεναν μοναχὰ τους, εἶχαν τὰ παιδιὰ ἐλεύτερον τὸν τόπον καὶ τὸν καιρὸ νὰ κύνουν ὅλα τὰ παράβολα καὶ ἀγρία τους παιγνίδια. Μέσα στῆς Τάπιας τὸ στρογγυλὸ καὶ ὄμορφο ἀπλωμα, πού ἔμοιαζε σὰ μεγάλο ἀλώνι καὶ χωροῦσε στὴ σφεντόνα του σαράντα ἄλογα ζευγαρωμένα ν' ἀλώνισουν, ἀλώνιζαν καὶ ἐκεῖνα ἐλεύτερα, χωρὶς ἀφέντη ἀλωνιστὴ, χωρὶς στιγερόξυλο καὶ σταχοκόπι. Κ' ἦταν ἀλώνι ἀντάμα καὶ χοροστάσι τους ἀκριβόν, ὅμως καὶ λιμέρι ἀπάτητο καὶ ὀλόψηλο παλάτι στὴ φαντασίαν τους ἡ Μεγάλῃ Τάπια.

Ἄμα τῶσκαζαν ἀπ' τὸ σχολεῖον, πού πήγαίναν

μαζὶ παιδιὰ κορίτσα, ἢ ἅμα ξεκλέβονταν κρυφὰ καὶ τῶστρησαν πρὶν τ' ἀπολύσει ὁ δάσκαλος, ἐκεῖ, στὴν τάπια πάντα, ἔρχονταν νὰ κρυφοῦν καὶ νὰ ξεσκασουν. Καὶ κάθε ὥρα, σὰν εἴρισκαν ἀφορμὴ, εἶτε ἀξαφνα σὰν τοὺς κατέβαινε στὸ κεφάλι, ἀρπαζαν ἀπ' τὰ σπίτια τους κανένα κομμάτι ψωμί καὶ ἔτρεχαν με βοή καὶ ἀντάρα κατ' ἀπάνου. Καὶ δὲν τὰ κρατοῦσαν οἱ φωνές πού ἔβαναν οἱ μαννάδες τους ἀπὸ κοντὰ τους, οὔτε τὸ κάμα τὸ μεσημεριανόν, οὔτε καὶ τὰ ἰσκιώματα τὰ βραδινὰ τὰ φόβιζαν ποτέ τους. Χύνονταν μέσα μετὰ μιὰ ὀρμή, πού νόμιζες πῶς ἔκαναν ἔφοδον νὰ πάρουν τὴν Τάπια. Κ' εὐτὺς στὸ πρῶτον κᾶπημα καὶ στὴν πρώτη ματιὰ τους, ὅλα δικά τους τῶκαναν, χωρὶς πόλεμον καὶ χωρὶς χαλασμό, τὰ παληκάρια. Δικά τους τὰ μεγάλα κανόνια καὶ τὰ φοβερά, πού τραβηγμένα ἀπὸ τῆς πολεμῶθρες κοίτονταν στόνα τους πλευρὸν σὰν πληγωμένα ἀγιάτρευτα, καὶ τᾶδερναν οἱ καιροὶ καὶ τᾶτρωγε ἡ σκουριά καὶ ἡ μούχλα, καθὼς ἦταν ἑξαπλωμένα δικά τους καὶ οἱ μεγάλες σιδερένιες σφαῖρες, πού καὶ ἄδειες δὲ μπορούσαν τὰ παιδιὰ μήτε νὰ τῆς σείσουν δικά τους τὰ μπεντενία, πού ἔμεναν ὀρθὰ ὅλα, ἔν καὶ λυωμένα ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τοὺς πολέμους, καὶ ἦταν περήφανα καὶ φοβερά μετὰ τῆς στρογγυλῆς τους κανονότρupes καὶ τῆς μακρουλῆς τους τουφεκῆθρες, καὶ ἔμοιαζε βασιλικὴ κορώνη ὁ γύρος τους σὲ περήφανον κεφάλι, ἀπὸ μακρυὰ δικά τους καὶ οἱ καλόχτιστες σκοπιές, καὶ ἡ τάπια ὅλη, ἡ ἑξακουσμένη Τερρίμπιλη τῆς Βενετίας καὶ ἡ Γιουρούς Τάπια τῶν Τούρκων, ὅλη δικά τους ἦταν!

Σκορπούσαν τότε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἄλλα ἔπιαναν τῆς σκοπιῆς καὶ κάθονταν νὰ παίξουν τὰ μαντέματα ἢ νὰ πῶνε παραμῦθια, ἄλλα τ' ἀπόσκιο, ἀπομεσήμερα, τῶν μπεντενιῶν, καὶ κρεμώντας τὰ πόδια ὄξω ἀπὸ τὴν τάπια ἀγνάντευαν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν βουνῶν περίγυρα τῆς ὀμορφίης ἄλλα τρύπωναν στῆς πολεμῆστρες, καὶ τὰ μικρότερα ἔμπαιναν στῶν κανονιῶν τὰ στόματα, καὶ ἐκεῖ κρυμμένα τραγουδοῦσαν ἢ γελοῦσαν, ἢ ἔτρωγαν τὸ ψωμί μετὰ σταφύλια ἢ τ' ἀγουρσοῦκα, πού ἔκλεβαν, πρὶν ἀνέβουν, ἀπ' τὸν κῆπον τῆς θεῆς Σόφως ἄλλα

ἀν ἦταν τέτοιος ἀδικητής! Ποῖος μ' ὑποχρέωσε νὰ γένω Κἀνης; Ὁ ἴδιος ὁ ἀδερφός μου καὶ Κἀνης, ἀλλὰ ἐγδικητής, ἀλλὰ τιμωρητής, ἀλλὰ ὑπερασπιστής τοῦ δίκου. Ὁχι, δὲ θέλω ἔπαινον μὰ κοίταξε, κόσμε! κατάλαβε τὴν πράξιν μου. Με φρονάζ, κόσμε, γὰρ τὸ τὸλμημά μου καὶ σκιαζέσαι; ναι, με σκιαζέσαι καὶ μετὰ τὸ φόβον θὰ σ' ἐξουσιάζω!»

Καὶ τώρα τὸ βράσμα τοῦ αἱμάτου τοῦ ἐπεφτε. «Καλλίτερα ἦτουν» ἐσυλλογιότου «κανεῖς νὰ μὴν τὸ μάθει καὶ δὲ θὰ τὸ μάθει; θὰ σκοτώσω κρυφὰ, στὸ σκοτάδι, στὸ μυστήριον, τὴ νύχταν. Δὲ μπορῶ νὰ μὴ σκοτώσω».

«Νὰ κοιμηθοῦμε» εἶπε τῆς γυναικὸς τοῦ ἡσυχασμένος «στρώσε».

«Σὲ σκιαζέμε» τοῦ ἀποκρίθηκε τρέμοντας.

«Γιατί; Κακὸ δὲ θὰ σοῦ κάμω πάμε».

Δίσταζόντου μετὰ τοῦ εὐχαρίστηση ἡ καρδιά του εἶχε πάρει τὴν ἀπόφαση καὶ εἶχε σκληρύνει ὁ νοῦς του εἶχε συνειθίσει στὸν ἀπάνθρωπον συλλογισμό! ἐκαταλάβαινε ὁ ἴδιος πῶς ἐχόρταινε σκοτόνοντας, μιὰ δίσφα, μιὰ ζήτητι τῆς ὑπαρξῆς του, πού μοναχὰ τὸ αἷμα ἐμπορούσε νὰ τὴ θεραπεύσει τοῦ εἶταν γλυκεῖα ἢ παραδειγματικὴ ἐγδικησις πού μελετοῦσε, ἢ πληρωμὴ τῆς ἀδικίας.

Καὶ γιομάτος μῆσος, πού τὸ συντρέφιαζε μιὰ

καινούρια ἀναστάτωση τοῦ αἱμάτου του, καὶ μιὰ κόκκινη θωριά μπρὸς στὰ μάτια του, ἐπλάγιασε σιμά στὴ γυναῖκα του, πού ἔμαζευότου ὅσον ἐμπόρει στὴν ἀκρὴ τῆς, καὶ ἀποκοιμήθηκε ὑπνον ἀνήσυχο, γιομάτον φοβερὸς καὶ αἰματερὸς φαντασιῆς, μακηνιά, ξεκοιλιάσματα, μάχες, ντουφέκια, μαχαίρια, καὶ συχνὰ ἔβγαίνε βόγγος ἀπὸ τὰ στήθια του καὶ ἀνατιναζότου φοβισμένος.

Μὰ ἡ ἴδια ὡς τόσο ὄρμαζε στὴν τραχειάν καρδιά του.

Τὴν ἄλλη μέρα, τὰπόγιομα, ἦρθε μετὰ τὸ καθεῖ (τὸ Λευκοράκι μακρυὰ δὲν ἦτον ἀπὸ τὴ θάλασσα) ὁ Νικόλας Λάμπουρας. Στὴ χώρα εἶχε διορθώσει τῆς δουλειῆς του μετὰ τὸ νοικοκῆρη, τοῦχε παραιτήσει τὸ κοπάδι, εἶχε πληρώσει ὅ,τι χρωστοῦσε, καὶ ἔφερνε πίσω ἕνα σκυλὶ γιομάτον κάθε λογῆς φαντὰ γιὰ τὴν φανιλιά τοῦ ἀδερφοῦ του καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ λίγα λιανὰ πούχε πάρει ὑπόλοιπον. Ὅταν ἔφτασε στὸ σπίτι, ὁ Κώστας εἶλεπε ἀκόμα καὶ ἡ Εὐγενιά ἐδούλευε τὸ κηπάρι. Ἀνήσυχη ἔτρεξε νὰ τὸν ἀνταμώσει, πρὶν πατήσει τὰ κατῶφλι, καὶ τοῦτε συγκινημένη λησμονώντας καὶ τὸ χαιρέτιον:

«Δυστυχημένη, γιατί ἐγύρισε;»

Έκαναν ντουφέκι από κουφοζυλιά ή από συκιά δοξάρια κ' έριχναν στο σημάδι· αλλά ανέβαιναν στα κανόνια γι' άλογα και τὰ πιλαλούσαν (ήμερ' άλογα, πού δέν ήθελαν όμως να μετατοπίσουν), και τὰ πειδ μεγάλα ανέβαιναν στην κορφή τών μπέντενιών κ' έστηναν τή σημαία τους, καμωμένη άπ' όλοκόκκινο πανί, σημάδι τής πολεμóχαρης ψυχής τους. Ύστερα έσμιγαν όλα μαζί, κόνοντας μια μεγάλη πωρία, κι' άρχιζαν τήν αυγατιστή, τó κλέφτικο, τὰ κρυφτούλια, τὰ κυνηγητά να παίζουν. Και σέ μια στιγμή πάλι χαλούσαν τó παιγνίδι κ' έτρεχαν τρελά τριγύρω στα κανόνια. Κι' άξαφνα ζύγωναν στ' άνοιγμα τó πλατύ, πού άφιναν τὰ δυό μεσανά μπεντένια· έπεφταν άπίστομα τὰ πειδ μικρά, κ' ένθ' τ' άλλα τὰ κρατούσαν άπ' τὰ πόδια, έσκυβαν αυτά σιγά, βγάνοντας τó κεφάλι και τó κορμί λίγο έξω άπό τήν τάπια, έβλεπαν με φόβο κατά τó βάθος τ' άπατο κ' έβαναν τής φωνής·

— 'Ο Λέοντας, να τος ό Λέοντας!

Και γυρίζαν κατά τ' άλλα, τὰ τρανύτερα παιδιά, με μάτια μεγάλα άπό τó θάμπωμα και μ' άνοιχτό στόμα, και πάσκιζαν τó Λέοντα να τούς παραστήσουν, τó Λέοντα πού τόν γνώριζαν καλά κ' εκείνα, γιατί πολλές φορές τόν είχαν 'δῆ.

×

Έτσι περνούσαν όσο βρίσκονταν εκεί ψηλά, κ' έτσι έκαναν τής ξεφάντωσης και τής χαρές τους. Όμως έφτανε κ' ή ώρα να γυρίσουν πίσω. Τότε γίνονταν άλλοιώτικο τó φέρισμό τους. Ύστερ' άπό τó ξάναμμα τού παιγνιδιού, τὰ πρόσωπά τους μια σοβαρή μελέτη τὰ γαλήνευε κ' ένκ' άλαφρό φόβου φτερούγιασμα σάλευε στα μάτια τους. Ήμερα τότε κ' ήσυχια στο φανερό, κι' άνήσυχα και φοβισμένα μέσα τους, έπαιρναν τó δρόμο γιά τή χώρα. Φτάνοντας στής σκάλας τής περίψηλης τήν κορφή, εκεί τóτ' έκαναν άργό και κούφιο τó περπάτημά τους· ή γλώσσα τους έπαυε να τρέχει κ' έπαιζε μυστικά ή ματιά τους και τὰ χέρια τους έγραφαν στον άγέρα σηήματα παράξενα. Κι' όσο γοργό και πρόσχαρο ήταν τ' άνέβασμα τών κακότυχων παιδιών, τόσο βαρύ και φοβισμένο ήταν τó κατέβασμά τους.

Πατώντας στα δάχτυλα και τὰ πειδ πονηρά μάλιστα πηγαίνοντας με τὰ τέσσερα σαν άρκούδια, έρχονταν σιγά και κύταζαν στον κατήφορο τής σκάλας. Κ' εκεί, στο πειδ χαμηλό σκαλοπάτι, έβλεπαν τής περισσότερες φορές με φόβο τή θεία Σόφω, τήν

κακή γριά, να κάθεται μοναχή της, γνέθοντας τή ρόκα της, και να τούς κάνη καρτέρι. Κι' αν τύχαινε καμιά μέρα να μὴν εἶν' εκεί, ρίχνονταν τότε παίροντας διπλά τριπλά τὰ σκαλοπάτια, και γλύτωναν άπ' τὰ χέρια της, πού δάγκωναν σαν κάθουρα τσιμπίδια, κι' άπ' τó ξύλο της, πού βαρύ σά σίδερο έπεφτε στα κορμιά τους. Όμως εκείνη στη χάση και στη φέξη έλειπε, και τó βράδυ πάντα συνήθιζε να βγαίνει στη σκάλα και να κάθεται μοναχή της. Τó σπῆτι της τó φτωχικό, μια παλιά μισοπεσμένη χαμοκέλλα, μπαλωμένη ότο και τὰ ρούχα πού φορούσε ήταν πολύ κοντά, στον τοίχο τού κάστρου άκουμπημένη. Γύρω ήταν ή αύλίτσα και τó περιβόλι με τής λεμονιές, τήν κληματαριά και μια συκιά δίφορη, πού τραβούσε ή καίμενη θεία Σόφω τὰ κακά τής μοίρας της να τὰ φυλάη άπ' τὰ παλιόπαιδα. Κ' ήταν τὰ χρόνια της βαριά, και τὰ πόδια δέν τήν άκουγαν, άμα ήθελε να τ' άναγκάση. Γι' αυτό δέν έφευγε συχνά άπ' τó σπῆτι, κ' έμενε πάντα, κι' αν δέν ήθελε, σκοπός εκεί στη σκάλα, φυλάκας τού μικρού περιβολιού και τού κάστρου τού μεγάλου.

Άμα τάβλεπε να προβαίνουν άπ' τó ψήλωμα τής σκάλας, έπιανε τó ραβδί και καρτερούσε νάρθουν άπό μπροστά της να περάσουν. Κ' εκείνα σά δέν είχαν να ξεφύγουν άπ' άλλου, σέρονταν τή ρίζα ρίζα τής σκάλας, βαλμένα σέ μια γραμμή, τόνα άπὴ πίσω στ' άλλο, με διαταγμό και με φόβο. Χαμήλωναν άπό ντροπή τάχα τὰ μάτια τους κ' έδειχναν λυπητερά και συλλογισμένα τὰ πρόσωπα και σεμνά τὰ κινήματά τους. Κ' έκαναν τάχα τó φρόνιμο, τόν ταπεινό, κ' έκαναν τόν άγιο, σά να μὴν ήξερε αύτή τί λογής πλάσματα ήταν. Δέν τάξερε κείνη, δέν τάξεραν και τὰ λεμόνια της τὰ παχιόφλουδα, τὰ μαύρα τ' άίτινούγια της και τ' αυγόσκακά της, τί φρόνιμα παιδιά, τί προκομμένα ήταν! Ζύγωνε τότε τó καθένα φυλαχτά, και τή στιγμή πούθελε να περάση, έτρωγε μια καλή άπό πίσω με τó ξύλο και πηδούσε πέρα. Κι' άκουγες ένα δυνατό πόνου άνάκρασμα, κι' άπό κοντά πότε άκουγες κλάματα και πότε γέλια.

Άφου χάνονταν ό πρώτος φόβος, τότε, αν τύχαινε κανένα να πονέση παραπάνου, άπ' τή χαρά τού γλυτωμού του δέν άργούσε να λησμονήση και τόν πόνο. Έτσι σά λάβαινε καθένα τó μερίδιο του, μαζεύονταν χωρίς θυμό κ' έκαναν κύκλο γύρω στη θεία Σόφω, όμως δέν έρχονταν τόσο σιμά, όσο

να τὰ φτάνη τó κακό της ξύλο. Κι' άρχιζαν τότε γλυκά να τής μιλούν, να τήν καλοπαιρνουν, και σέ λίγο τήν έκαναν με τὰ νόστιμα λόγια, με τής πονηρές ματιές και με τὰ ζωηρά κι άθώα κινήματά τους να ξεθυμώση και να τούς λήη τὰ δικά της:

— Πού τρέχεις έτσι κάθε μέρα, πού στον άνεμο γυρίζεις, μωρέ διαβολόπαιδα, και σεις, μωρέ κακοθήλυκα κοψίδια. Δέν ήύρατε άλλον τόπο να κάνετε τὰ παιγνίδια σας, παρὰ διαλέξατε τήν έρημιά τού κάστρου, μέσα στα χαλάσματα, πού είναι γιομάτα φειδία και ξωτικά και δέ βλογάει εκεί ψυχή άνθρώπου; Δέν έχετε φόβο μὴν πέσετε πουθενά, άπό καμιά τάπια ή κανένα τοίχο, μη σάς τραβήξη κανένα χάσμα μπουδρουμιού, καμιά ρουφήχτρα πηγαδιού μη σάς ρουφήξη, και τότε ούδὴ κι' άχνάρι θαν' εύρουν άπ' τὰ κορμιά σας; Κι' αν άξαφνα (μακριά να γένη!) άντέσετε σέ κανένα ίσκιωμα, σ' άσκημον τόπο πού κρατεί στοιχειό, κι' όποιοι πατήση στα σύνορά του άλάβωτο δέν τόν άφίνει, πώς θαν' έβγατε άπό κει άνέγγιχτα μ' άπαρτη φωνή, μ' άγγιχτο χέρι, πόδι; Κ' οι μαύρες οι μαννούλες σας, πού σάς άφίνουν με τί καρδιά θά σας δεχτούν, αν πάτε έτσι καμιά μέρα, πού να μη σώση; Κλούβια κι' άπιαστα τὰ λόγια μου! Κούφια ή ώρα πού τ' άκούει, μα ποιός ξέρει αύτου πού τρέχετε τί μπορεί, κακόμοιρα, να σάς εύρη;

Όλο τόν τόπο τού κάστρου τόν έχουν στοιχειά, κακά ειδώλα, και δέν είναι χάλασμα και δέν είναι τρύπα πού να μὴν κρατῆ άπόνα. Όμως τὰ πειδ πολλά, τὰ δαιμονικά φουσατά, συνάζονται στην Τερρίμπιλη, τήν τάπια τή μεγάλη, κ' εκεί άπάνου στένουν τó χορό, και άποκάτου, στη Μίνα μέσα, τ' άκούς δλημέρα και βουίζουν. Άπ' αύτου πέρασε, άπ' τή Μίνα, ή λιόκαλη βασίλισσα, ή κυρά Κατερίνα μια φορά, σαν πήραν οι όχτροι τó κάστρο της, και βγήκε στο γιαλό και γλύτωσε μέσ' τὰ καράβια, πού τήν καρτέραγαν χωρίς έλπίδα. Γιατί, να ξέρετε, άποκάτου πάει δυό ώρες μακριά ό δρόμος, και φέρνει ως τ' άλλο κάστρο, πέρα στο γιαλό. Κι' όμως κανένας πειδ τώρα δέν κοιτάει νάμπη μέσα, να ιδῆ αν μπορῆ να περάση, γιατί είναι ή Μίνα στοιχειωμένη, κι όποιος κοτήση χάνεται και πίσω δέ γυρνάει! Γι' αυτό και σεις, κακόμοιρα, κυτάτε καλά μήτε στην τάπια πάνου να ζυγώνετε μη λαβωθῆτε, και μέσ' τή Μίνα μὴν πατήσετε καμιά φορά, γιατί τρομάρα και λαχτάρα σας, δόλοτα θά πάτε να χαθῆτε!

«Τί τρέχει;» έρώτησε άνυπόψιαστος περιφέροντας τó άθώο βλέμμα του.

«Θά σέ σκοτώσει· τῶχει άπόφαση».

«Ποιός;»

«'Ο άδερφός σου.»

«Γιατί;» έρώτησε χαμογελώντας· «μὴν τó πιστεύεις, νύφη· είναι καλός ό Κωσταντής».

«Άχ» τού άποκρίθηκε άναστενάζοντας· «σέ περικαλῶ, γιά χάρη μου, σ' όρκίζω στους άπεθαμένους σου, Νικόλα, πάρε δρόμο· φεύγα· να μη σέ ιδει, γιατί θέλει να σέ τελειώσει, δύστυχε, τῶχει άπόφαση· τόν είδα με κακό βλέμμα. Είναι άνταριασμένος πού τού πήρες τó κοπάδι».

«Τό κοπάδι; μα δέν ήτουν δικό μας· τó είχα δοποιήσει προχτές· έμε μου τῶχε δώσει ό νοικοκύρης τόν καιρό πού ό Κώστας έλειπε στη φυλακή, και τῶδωσα πίσω ναί ό Κώστας ήθελε να τó κρατήσω, μα δέ μουπε και τίποτα· ή γολή θά τού περάσει σά πάντα· γιά μας έχει ό Θεός· ό χρόνος είναι στενοχωρημένος, αλλά θά περάσουμε όπως όπως· θά δουλέψουμε διαφορετικά».

«Τό ξέρω, δικνο τῶχεις, Νικόλα, μα φεύγα, να ζῆς, φεύγα· γλύτωσε και γλύτωσε μας· είχε κακό βλέμμα, σου λέω· και τώρα, όπου κι' αν είναι, έπλάκωσε· και σ' έσκότωσε».

«Μὴν τó πιστεύεις, νύφη» τής ειπε χαμογελώντας πάλι· «έτσι φωνάζει· θέλεις ιδει». Κ' έμπῆκε στο σπῆτι κ' εκάθησε παραστιάς, εκεί πού τάλλο βράδι είχε καθίσει ό άδερφός του.

«Η Εύγενιά τόν άκολούθησε άνήσυχα».

«Πεινώω» τής ειπε.

«Τρέμω και γιά τούς δυό σας» τού άποκρίθηκε.

«Άφησε τó φόβο και δός μου ψωμί» ειπε καλότροπα.

Τόν άκουσε κ' έπειτα εκάθισε συλλογισμένη στην άκρη της. 'Ο Νικόλας καθός έτρωγε τής έλεγε πώς τόν είχε δεχτεί ό καλός νοικοκύρης, πώς είχαν λογαριαστεί, πώς τῶχε χάρισει κάτι περισσότερο παρὰ τó μερτικό, εξανόλεγε όσα λόγια είχαν μιλήσει άντάμα· έπειτα τής έκρανε γιά τή χώρα, γιά τὰ ψώνια του, γιά τó γάμο του στην ταβέρνα, γιά τούς άνθρώπους πούχε ιδει· και ή ώρα περνούσε. Μα καθός ή ώρα περνούσε, ή έγνοια έθέρριζε τής Εύγενιάς, τὰ σπλάχνα· άπό μια στιγμή στην άλλη θάρχότου ό άντρας της και, ποιός ξέρει τί θά γινόντου στο σπῆτι τους. Τὰ λόγια τού Νικόλα δέν τάκουε μόνο εδάκρυζε συχνά και συχνά άναστενάζε.

Είχε σουρουπιώσει όταν ό Κώστας έφανερώθηκε στο σπῆτι· τó βλέμμα του ήταν γιομάτο φαρμάκι, αλλά εκρατήθηκε κ' έχαιρέτησε.

«Καλοσπέρα σας» ειπε «καλώς όρισες».

«Η Εύγενιά έστοχάστηκε να πείσει στα πόδια του γυρεύοντας έλεος· μα εφοβήθηκε· είχε γνωρίσει τó άσκημο βλέμμα του. 'Ο Νικόλας άποκρίθηκε γλυκά:

«Καλοσπέρα, άδερφέ· οι δουλειές επήγανε καλά· έφερα άφτό τó λίγο πράμα και λίγα λιανά.»

«Πόσα;»

«Δέκα τάλλαρα».

«Τόσο αξίζει τó κοπάδι;»

«'Οχι· ό κόπος μας».

«'Ο,τι έκαμες, έκαμες»· άποκρίθηκε ό Κώστας χαμογελώντας πικρά και τó μέτωπό του έσουφρώθηκε.

Κ' έπειτα κανένας δέν έμίλησε παρὰ εκαθόνταν και οι τρεις τους παραστιάς· ό Κώστας συλλογισμένος, ό Νικόλας νυστασμένος και ή Εύγενιά εκοίταζε άνήσυχη πότε τόν έναν και πότε τόν άλλον. Κ' οι ώρες άπερνούσαν. Τώρα ήταν νύχτα βαθεία.

Εξφρως ό σκύλος άλύχτησε· και ό Κώστας έβιάστηκε να παρατηρήσει:

«'Ο σκύλος τού κοπαδιού πού χάσαμε άλυχτάει».

«Ναί» ειπε ό Νικόλας ζυπνώνοντας ακάπου άποκρένεται».

«'Οχι, κάποιος διαβαίνει πάω να ιδῶ· ποιός

X

Μιά μέρα, μεσημέρι, τὰ παιδιά, σὰ νάθελαν νὰ περπατήσουν τῆς θεῆς Σόφως τὴν καλόπιστη τὴ γνώμη καὶ τὴ φαντασίαν, σηκώθηκαν νὰ πηγαίνουν πάλι. Δὲν πῆραν καὶ τὰ λόγια τῆς στ' ἀληθινά, γιὰ τ' ἤξεραν πῶς τὰλεγε πλειότερο ἀπὸ φόβο γιὰ τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια τῆς, ποῦ ἀρχίζαν νὰ γλυκοφέρουν, παρ' ἀπὸ δική τους ἔγνοια. Ἐπειτα πρώτη φορὰ δὲν ἀκούγαν γιὰ τέτοια πράματα, δὲ ἀπὸ δῶ, καὶ τὰ πίστευαν καὶ δὲν τὰ λησμονοῦσαν, ἀλλὰ ποτὲ δὲ μπόρεσαν ἀληθινὰ νὰ τ' ἀντικρύσουν. Ἐῖχαν μεγαλώσῃ μὲ τῶν νεράιδων τὰ μυθεύματα μὲ τῆς ιστορίας τῶν ζωτικῶν. Ἦταν αὐτὰ παλιότερους γνώριμοι, συνειθισμένοι τους, ἀλλὰ μοναχὰ μὲ τὴν ἰδέαν ἦταν ἡ γνωριμία, καὶ ὄχι μὲ τ' ἀφτιά καὶ μὲ τὰ μάτια. Τὰ γύριαν ἀφοβα, τ' ἀγαποῦσαν, τὰ καλοῦσαν νὰ φανοῦν μπροστὰ τους, ἀλλὰ δὲν ἀκούγαν ἐκεῖνα τῶν παιδιῶν τὸ κάλεσμα. Κανένα μαυροδέματο ἢ ἀλαφροίσκιωτο παιδί δὲν ἀξιώθηκε νὰ τὰ ἰδῇ ποτὲ του.

Τὸ ἔφερε καὶ ἡ θεῆς Σόφω πῶς τὰ λόγια τῆς, σὰν κάθε ἄλλη φορὰ, καὶ τώρα θὰ πῆγαιναν χαμένα. Ὅμως ἦρθε ἡ ὥρα ποῦ κόντεψαν νάβγουν ἀληθινὰ, καὶ τὰ παιδιά τ' ἀπίστα, τ' ἀφοβα, ἔφτασαν στὴν τρίχα νὰ πιστέψουν. Σὰ βρέθηκαν ἀπάνου, ἀντίκρυ ἀπ' τὴ Μεγάλῃ τάπια, κύταξαν πέρα, καὶ τί νὰ ἰδοῦν; Μέσα στὴν τάπια, ποῦ καθεμέρα ἦταν ἀδεια καὶ ἔρημη ἀπὸ ζωντανὴ ψυχὴ, βλέπουν κάτι πλάσματα σὰν ἀνθρώπους μαυροφόρους, σὰν παπαδες ἀπαράλλαχτους, νὰ στέκωνται ὀρθοὶ καὶ ἀκίνητοι σιμὰ στὰ μπεντένια, καὶ νὰ γεμίζουν ὅλη τῆς τάπιας τὴν περιοχὴ καὶ ἀπάνου, κατὰ κορφα στὸ μπροστινὸ μπεντένι, (παράξενο πῶς εἶχε σκαρφαλώσει ἐκεῖ!) ἕνας ὁ πειδὺ ὕψλός καὶ πειδὺ μεγάλος ἀνεβασμένος, ἀτάραχος στὸ φῶς καὶ στὴ φλόγα τοῦ ἡλίου, σὰ δεσπότης ποῦ καμαρώνει ἀπ' τὸ στασιδί του μέσα στ' ἄλλο παπαδολόγι. Πῶς δὲν κατάλαβαν στὴ στιγμή τί ἦταν; Φύλαγαν ἀκόμα στὸ νοῦ τὰ λόγια τῆς θεῆς Σόφως, καὶ μὲ πρώτη ἀφορμὴ τὰ εἶδαν ὀλοζώντανα μπροστὰ τους.

— Ἐωτικά!

Πρόφτασε καὶ εἶπε ἕνα παιδί, καὶ τ' ἄλλα τὸ καναν νὰ σωπῆσθαι ἀπότομα. Καὶ δὲν τόλμησε πειδὺ κανένα νὰ βγάλῃ μιλιὰ ἀπ' τὸ στόμα, τάχα μὴν παρῆ ἡ φωνὴ του. Κ' ἔκαναν μὲ τὰ χέρια νεύματα θαρραυτικά, τάχα κανεὶς νὰ μὴν τρομάξῃ. Πῆγαν μπροστὰ τὰ πειδὺ μεγάλα, ἀκολουθώντας τὰ μικρό-

νὰνε τόσο παράωρα;» Κ' ἐσηκώθηκε καὶ ἐβγήκε.

«Τὸ εἶδες, νύφη» εἶπε ὁ Νικόλας γελώντας «χαλάζι ἦτουνε καὶ ἐπέρασε αὐριο ὅλα θάνα μελι καὶ γάλα».

«Μὴ φειδεύεσαι» τοῦ ἀπολογήθηκε «τὸ βλέμμα του δὲ μ' ἀρῆσει ἡ καρδιά του εἶναι μαύρη».

«Νικόλα, Νικόλα» ἀκούστηκε ἀπ' ὄξω ἡ φωνὴ τοῦ Κώστα ἀθρόωποι χαλεύουν νὰ τοὺς βοηθήσουμε ἔλα νὰ τοὺς γλυτώσουμε· εἶναι λαθρέμποροι· ἐδῶ κάτω στὸ γυαλό, στὸ καλάμι, θὰ χάσουν τὸ πρᾶμα τους γιὰ τὸς κυνηγᾶ ἡ ἀστυνομία».

«Μὴν πᾶς, μὴν πᾶς!» εἶπε ἡ γυναίκα.

«Βλέπεις ἴσκιους, νύφη γιὰ τὸ φοβᾶσαι τόσο; πῶς νὰ μὴν πᾶς νὰ γλυτώσουν οἱ ἀθρόωποι; ἀκου τὰ σκυλιὰ πῶς κόβονται· κάποιος ἀληθινὰ διαβαίνει».

«Ὅχι, εἶναι τὰ κοπάδια σιμὰ μὴν πᾶς μὴν πᾶς».

«Δὲ σ' ἀκούω» τῆς ἀποκρίθηκε καὶ ἐβγήκε.

Τότες ἡ Εὐγενία ἀκουσε ἕναν κατὰ καρδὸ πόνου.

Ἦταν ἀφέγγαρη ἡ νύχτα· μὰ τὰ στέρια ἔλαμπαν στὸν οὐρανὸ μυριάδες· ὁ ἀγέρας ἦταν ἡσυχος καὶ ἀκούοντο ὁ μονότονος βόγγος τοῦ πελάγου.

«Ἐκεῖ κάτου» εἶδεξε ὁ Κώστας «ἐκεῖ κάτου

τερα, ὡς ποῦ ἔφτασαν καὶ εἶδαν καλύτερα καὶ πάλι στάθηκαν. Τὰ πρόσωπά τους εἶδειαν τώρα θάμποςμα ἀμολόγητο, ἔαφνισμα βαθύ, καὶ τὰ μάτια τους τὰ ἴδια ἔλεγαν καὶ μαρτυροῦσαν πῶς αὐτὰ ποῦ ἔβλεπαν ἦταν τραγιά καὶ τίποτ' ἄλλο! Ὅμως τί ἤθελαν τὰ τραγιά στὴν τάπια, στὸ κάστρο ψηλά, καὶ πῶς βρέθηκαν ἐκεῖ πάνω; Ἦρθαν νὰ πάρουν τάχα τὸν ἀγέρα τους, ν' ἀγναντέψουν, νὰ χαζέψουν, νὰ παίξουν σὰν καὶ τὰ παιδιά; Καλά, καὶ ἀπὸ ποῦ ἔλαβαν τὸν κόπο νὰ περάσουν; Καὶ τίνας λέγονταν ἀφέντη;

Ἐμειναν ἐκεῖ ἔσειστα, σκυφτά, μισόροβα, μισογελαστά, καὶ τὰ πειδὺ δειλὰ μάλιστα ἦταν ἔτοιμα νὰ τὸ βάλουν καὶ στὰ πόδια. Πέρασε λίγη ὥρα ἔτσι, καὶ ἔξαφνα βλέπουν τὸ μεγάλο τράγο μ' ἕνα πῆδημα νὰ ξεκινᾶ, πρῶτος νὰ μπαίνη, βλέπουν ἄλλον νὰ τὸν ἀκολουθᾶ, καὶ ἕνα ὀλάκερο τραγιῶν κοπάδι νὰ προβαίνη ἀπὸ τὴν τάπια· καὶ ἀπὸ κοντὰ βλέπουν ἕναν τσοπάνο μὲ τὴν ἀγκλίτσα του νὰ τὰ ὀδηγᾶ. Ἐφτασαν στῶν παιδιῶν τὴν ἀκοὴ καὶ οἱ βρόντοι τῶν κουδουνιῶν καὶ οἱ φωνὲς τοῦ τσοπάνου. Γνώρισαν τότε καὶ τὸν ἀνθρώπο, ξεχώρισαν καὶ τὴ φωνὴ του. Μὴν ἦταν γέλασμα δαιμονικό, μὴν ἦταν τῶν ματιῶν τους πλάνη; Ὅμως μποροῦσε πάλι ὡς ἐκεῖ νὰ φτάσῃ; Δὲν κρατήθηκαν πειδὺ, καὶ ξεφώνισαν ἐκεῖνο ποῦ ἔσφιγγαν στὰ δόντια τὴσιν ὥρα.

— Ὁ Νίκας ὁ βοσκός! Ὁ Νίκας ὁ Ἄτσαλος!

Κ' ἦρθαν οἱ καρδιὲς στὸν τόπο τους· καὶ τότε μὲ χαρὲς καὶ γέλοια ἔτρεξαν κατὰ τὴν τάπια. Ἦσαν ἐκεῖ ἀφτονα ἀπομεινάρια, στρογγυλόμαυρα, σημάδια τῆς ἀλήθειας, ποῦ τ' ἀφσαν οἱ ψεύτικοι διαβόλοι. Μπροστὰ σὲ τέτοια εἰκόνα ἀκάθαρτη ἔμειναν ἀλαλα πρῶτα τὰ παιδιά. Κι' ἔξαφνα μιὰ σαλαγὴ, θυμοὺς γιομάτη καὶ φοβέρες, σηκώθηκε ἀπὸ τὴν τάπια καὶ πῆγε στὸ κεκάδι τῶν τραγιῶν κακὰ μηνύματα νὰ φέρῃ. Ἦστερα μὲ μουρμουρητὰ πικρόχολα, μὲ παράφορα ξεφωνητὰ βγήκαν ἀπὸ τὴν τάπια καὶ κατὰ γιναν νὰ κάμουν φρόκαλα ἀπ' ἀσφάκες, ποῦ πυκνὲς φύτρωναν μέσα στὸ κάστρο, καὶ νὰ σκουπίσουν μὲ φροντίδα ὅλη τὴν τάπια. Πολλὲς φορὲς τὴν καθάριζαν ἔτσι καὶ τὴν ἔκαναν νὰ λάμπῃ. Κι' αὐτὸ τῶκαναν ὄχι γιὰ τὸ ἀγαποῦσαν μοναχὰ τοῦ νοικοκυριοῦ τὴν τάξην, ἀλλὰ γιὰ τ' ἤξεραν ἀκόμα πῶς χαίρονται στ' ἀλώνια τὰ γυαλιστερὰ, στὰ καθάρια τὰ πλατώματα νὰ χορεύουν οἱ Καλδύτες, καὶ ἐκεῖνο ποῦ τοὺς δείχνουν τέτοια ἔγνοια, ἂν

στὸ καλάμι· πάμε γλιγῶρα» καὶ ἐκίνησε βιαστικός. Ὁ Νικόλας τὸν ἀκολουθᾶς καταπόδι.

Στὸ δρόμο δὲν ἔλεγαν λόγο καὶ σὲ λίγο ἦρθαν στὸ γυαλό.

«Ποῦ εἶναι τον» ἐρώτησε τότες ὁ Νικόλας.

«Ἀφτοῦ σιμὰ στὸ γαρμελό, στὸ σκάλαμα» ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος.

Τοῦ πελάγου τὸ φρύδι ἦταν γιομάτο χαλίγια καὶ ἄμμο· τὸ κῦμα τὸ χάιδευε γλυκὰ κατὰ μαυρο σὰ μελάνι. Ἐπρωχωροῦσαν μὲ γλιγῶρα πατήματα πρὸς τὸ γαρμελό, ποῦ ἐσηκονότου ψηλὸς πᾶνουθ' ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἐχώριζε ἀπροσπέραστα τὸ γυαλό τοῦ Λευκορακιοῦ ἀπὸ τὸν ἄλλον, μὰ οὔτε κει δὲν ἐφκινόνταν οὔτε καίτοι, οὔτε ἀνθρώποι, καὶ τότες ὁ Νικόλας ἀνησύχησε καὶ ἐθυμήθηκε τὸ φόβο τῆς γυναικὸς τᾶδεροφου του. Ταραγμένος εἶπε: — «Ποῦ εἶναι τοι;»

«Ποιοί;... Σ' ἔφερα δῶ γιὰ νὰ σὲ σφάξω.»

Ὁ ἄτυχος τότες ἐκατάλαβε πῶς ἦταν χαμένος· ἔβαλε μεγάλη φωνὴ καὶ ἐχύθηκε πᾶνου στὸν Κώστα γιὰ νὰ τοῦ πιάσει τὰ χέρια, καὶ ἐφώνησε: — «Κάη. Βοήθεια, βοήθεια».

Μόνον ὁ ἀντίλαλος τᾶποκρίθηκε. Ὁ Κώστας ἔκαμα ἕνα πάτημα στὴ θάλασσα, θυμωμένος ἀπὸ τὴ βροσιά, ποῦ τὸν ἔβρισκε σὰ μαστίγιο, καὶ φοβισμέ-

δὲν τοὺς κάνου καλωσύνη ἀνέλπιστη, ὅμως δὲν τοὺς βλάπτουν κιόλα.

Καὶ τί Καλδύτες, τί ζωτικὰ κάθονταν καὶ τοὺς ἔλεγε ἡ θεῆς Σόφω; Τίτοια εἶναι καὶ ἐκεῖνα, σὰν τὰ τραγιά καὶ σὰν τὸ Νίκα τὸν τσοπάνο; Παράξενο τώρα τοὺς ἔρχονταν πῶς εἶχαν καὶ τόσο φοβηθῆ. Μὰ πῶς νὰ πῆγαινε ὁ νοῦς τους στὰ τραγιά, πῶς θάρχονταν ἀπ' τὴν πέρα ράχην, ποῦ εἶχαν τὸ μαντρί τους, θάμπαιναν ἀπ' τὸ χάλασμα τοῦ κάστρου καὶ θάπιαναν τὴν τάπια νὰ σταλιστοῦν τὸ μεσημέρι; Καὶ ποῖος διάβολος τοῦ εἶπε στ' ἀφτί τοῦ παλιογιδοῦ νὰ διαλέξῃ τὴν τάπια γιὰ στάλισμα καὶ τὸ κάστρο γιὰ βοσκοτόπι; Κ' εἶχε στὸ νοῦ νὰ κάμῃ καὶ ἄλλη φορὰ τάχα τέτοιο πρᾶμα, νὰ τὸ κάμῃ καὶ ὀλοένα. Θὰ τῶκανε καλοπῆχισμα, ἔγνοια του! Ἄς κόπιαζε, ἂν μποροῦσε!

Ὅμορφος τόπος ἀλήθεια, περίκλειστος, πλατύχωρος περισσά, ἐπίτηδες φρειασμένος γιὰ κατοικία τῶν ἀγριόγιδων καὶ τοῦ κύρ τσοπάνου, ἦταν ἡ περήφανη, ἡ Μεγάλῃ Τάπια. Κι' ὀλάκερο τὸ κάστρο, τ' ἀγύριστο, τὸ ψηλότοιχο, τ' ἀσειστο στὰ χρόνια καὶ στοὺς πολέμους, τὸ χτισμένο μὲ τὴ ζωὴ τῶν δυὸ ἀδερφῶν ποῦ τὸ πρωτάρχισαν καὶ μὲ τὸ αἷμα τους τ' ἀντρίκειο στοιχειωμένο, τὸ περιπλεγμένο μὲ τὰ φίλτρα τῶν παραμυθιῶν, ἦταν σωστὰ καλὸ καὶ ἔτοιμο ὄνορο γιὰ βοσκοτόπι, ποῦ θάβωσκαν ἐκεῖ τοῦ Νίκα τὰ ζωντανὰ, καὶ δὲ θ' ἀφηναν ἀγγιχτο κλαρί, ἀφάγωτο βάτο, ἀκόμα καὶ σκολύμπρι! Μαύρη Τερρίμπλη τῆς Βενετίας, κατὰκαϊμένο κάστρο, καλιὸ καμάρι τῆς Τουρκίας!

X

Ἐφτασε καὶ ἡ ἄλλη μέρα, ποῦ δὲν ἔβλεπαν τὰ παιδιά ἀνυπόμονα πότε νὰ ξεμερῶσῃ. Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε μῆτε ἕνα καλάμι ἀφήσῃ τοῦ βουνοῦ τ' ἀποκορφο, καὶ βρέθηκαν στὸ πόδι γοργὰ καὶ ἔτοιμα ὄλα. Γιὰ σήμερα, μιὰ φορὰ μέσα σὲ τόσες ἄλλες, δὲν εἶχε κανέν' ἀπ' αὐτὰ σκοπό, καθὼς ἔδειχναν, νὰ βάλουν σκολεῖο στὸ νοῦ τους. Δὲν ἦταν τάχα ἄλλος καιρὸς νὰ θυμηθοῦν τὰ γράμματα, παρὰ σήμερα θαῦρισκαν ὅλη τὴ σπουδὴ τους καὶ τὴ φρονιμάδα; Σήμερα ἴσα ἴσα ποῦ εἶχαν ἀνάγκη καὶ ἀπ' ἄλλων παιδιῶν βοήθεια καὶ εἶχαν καλὴ δύναμη καὶ ἀπὸ τὰ φρονιμόπαιδα τοῦ σκολεῖου, ποῦ ἦταν τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τοῦ δασκάλου, σήμερα δὲ ἦταν ποῦ θὰ πῆγαιναν σκολεῖο τὰ πειδὺ λιγώτερα ἀπὸ κάθε μέρα. Κ' εἶχε τοὺς ἔρθῃ βοήθεια καὶ ἀπὸ

νος ἀπὸ τὰ φωνητὰ ποῦ ἔμολογοῦσαν καὶ ὄλας τὸ σκοπό του. Ἐβγαλε ἀμείσως ἕνα πιστόλι, καὶ, ἀδειάζοντάς το στὸ κορμί τᾶδεροφου του, τοῦπε:

«Δέξου το, ἀπὸνθρώπε, μὰς ἐδικονήσεις».

Ὁ Νικόλας ἐκύλησε στὸ κῦμα φωνάζοντας πάντα: — «Κάη, Κάη, βοήθεια!» — Δὲν ἦτον παρὰ λαθωμένος. Οἱ φωνὲς του ὅμως ἀγρίευσαν τὸν ἀχλιο ποῦ τοῦπιασε τώρα τὸ στόμα καὶ ποῦ ἐτράβηξε ἀπὸ τὴ ζωὴ μιὰ κάμα· στρέφοντας ἄλλοῦ τὸ κεφάλι γιὰ νὰ μὴ βλέπει, τοῦ τὴν ἐβύθισε πολλὲς φορὲς στὲς σάρκες ἀνοίγοντάς του θανατερὲς πληγὰς. Μὰ ὁ δυστυχισμένος δὲν ἀπέθαινε, γιὰ τὸ οἱ μαχαιριές, βαρεμένες στὰ στραβά, δὲν ἐπλήγωναν οὔτε τὸ λαιμό, οὔτε τὴν καρδιά· ἕνας βόγγος κουφὸς ἔβγαине ἀπὸ τὰ λαθωμένα στήθια καὶ τὸ τυραγνισμένο κουφάρι ἀνατιναζότου μέσα στὰ μαύρα νερά.

Ἐφώνως ἀκουστῆκαν ἀλυχτίσματα καὶ φωνὲς ἀνθρώπων ποῦ ἔρχονταν πρὸς τὸ γυαλό· καὶ ὁ Κώστας μὲ πολλὴ γλιγῶρα ἐστοχάστηκε πῶς οἱ πιστικοὶ εἶχαν ἀκούσει τοῦ πιστολιῦ τὸν κρότο καὶ τὲς φωνὲς, καὶ ἐτρέχαν νὰ βοηθήσουν· καὶ φοβισμένος ἐβιάστηκε νὰ κρουφτεῖ ἀφίνοντας τὸν ἀδερφὸ του μισοαπεθαμένον στὸ κῦμα.

«Σκοτωμένε ποῦ εἶσαι; σκοτωμένε ποῦ εἶσαι;»

της άλλης μάγης της παιδιάτικης της Κάτου γειτονίας και της Πέρα γειτονίας και της γειτονίας της Όξω. Κι' από μια μάγχα αδύνατη, που ήταν χωριστά ή δική τους, ή μάγχα της γειτονίας του Άνηφορου, έγινε τώρα στρατέμα πολύπληθο, που ανάδευε και βούιζε σαν τὸ μελίτσι.

Ἀπὸ τὸ βράδυ διαλαλήθηκε τ' ἄγγελμα τὸ περίτρανο σ' ὄλους τῶν παιδιῶν τοὺς κύκλους. Ἔνας ἀνεπάντεχος, ἐπίβουλος ἔχτρος βάλθηκε νὰ πατήσῃ τὸ κάστρο, ποὺ ἦταν τῶν Ἀνηφορίτων τὸ λημέρι καὶ τ' ἀπάτητο καπετανάτο. Σήμερα πρώτη φορά τὸ λημέρι ἀπ' τὸ χάλασμα καὶ νὰ ριζῇ τὸ σταθμὸ του στὴ Μεγάλῃ τάπια. Κι' αὔριο θὰ πάρῃ θάρρος πάλι ἐκεῖ νὰ βάλῃ τὸ ποδάρι του· κι' ἐλότεια δικὰ του θὰ τὰ κάμῃ, κάστρο καὶ τάπια, μὲ τὸν καιρὸ, ἂν τὸν ἀφήσουν. Γι' αὐτὸ λοιπὸν νὰ στείλουν ὅλα τῶν παιδιῶν τὰ συναγώγια τὴ βοήθεια του; τὴν πεῖδ διαλεχτή, καὶ κανεὶς νὰ μὴν ἀργήσῃ νὰ βρεθῇ αὔριο στὸν τόπο καὶ στὴν ὥρα, ποὺ θὰ ξεκινήσουν.

Ἄλλες οἱ γειτονίες ἀπάντησαν μὲ προθυμῖα στὸ κάλεσμα, καὶ τὸ πρῶτ' ἀναχώρησε τὸ πολεμικὸ φουσατὸ ἀκράτητο στὴν ὁρμή, ἀδειλιστο, μανισμένο, μὲ τ' ἄρματα καὶ μὲ τοὺς καπετάνους. Κ' ἡ ὥρα σὰν ἦρθ' ἡ ἐπίσημη, ἐγίνε τὸ ξεκίνημα μὲ σάλαγο τρομαχτικὸ, ποὺ σείστηκε ὁ τόπος ὅλος.

— Ὡρα καλὴ σας! Ἀσπροπρόσωποι!

Τοὺς φώναζαν ὅσα παιδιὰ ἔμεναν πίσω μὲ ντροπή τους καὶ μὲ λύπη τους. Κι' ὁ κόσμος ἔβγαине παραξένος στὰ παραθύρια, ὅτε περνοῦσαν τὰ παιδιὰ μ' ἀντάρα, καὶ ρωτοῦσε.

— Πόλεμος, πόλεμος!

Ἐκραζαν ἐκεῖνα, καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ποῦν καὶ τίποτ' ἄλλο. Ἐπαιζαν μοναχὰ μὲ φοβέρα τ' ἄρματα, ἀλλὰ τὰ κοντόξυλα, τὰ δοξάρια, τῆς σφεντόνης, κι' ἄλλα κάτι σκουρολεπίδες ἀπὸ παλιὰ σπαθιά, καὶ κανένα μεγαλύτερο ἔσφιγγε κρυφὰ καμμιὰ κουμποῦρα ἀπ' τὸν καιρὸ τῶν Τούρκων.

Πόλεμος, φοβερὸς, ποὺ δὲν ἀκούστηκε, οὔτε φάνηκε ποτὲ στὸν κόσμο. Ποῦ θάσμιγαν δυὸ στρατέματα παραξένα κι' ἀνόμοια σ' ὅλα, καὶ θάπλεγε στὸ αἷμα τὸ μουσκάρι. Ποῦ δῶθε θὰ ἦταν τὰ παιδιὰ μὲ τῆς λογῶν λογῆς ἄρματωσιές τους κ' ἐκεῖθε ἕνας ψηλὸς, μαυριδερός βοσκὸς μὲ τὰ γενάτα κι' ἄγρια τραγιά του, τὰ κερατοφόρα, καὶ μὲ τὸ μαλλιαρὸ του τὸ μαντρόσκυλο.

ἀκούονταν δυὸ φωνές· καὶ τοὺς ἀποκρινόταν ἕνα ἀδύνατο μουῖσμα τοῦ ἐτοιμοθάνατου.

Ὁ Κώστας ἐλογάριασε πῶς οἱ κοπαδιάρει ἦταν τώρα σιμὰ στὸν ἀδερφὸ του κ' ἐροβήθηκε μὴν ὁ σκοτωμένος τὸν ἐμολογοῦσε κ' ἐπετάχτηκε ἀπὸ τὸν κρουφῶνα του κ' ἐρίχτηκε βιαστικὸς κ' ἐκείνος. Οἱ κοπαδιάρει δὲν εἶχαν ἀκόμα φτάσει στὸ γκρεμὸ· εἶχαν στὰ χέρια φανάρια καὶ τὰ σκυλιὰ τοὺς ὀδηγοῦσαν τὸ βόγγισμα ἀκούστων ξάστερα μαζὶ μὲ τοῦ κυμάτου τὸ σάλαγο. Ἐτρέχαν ὅλοι ἀμίλητοι κ' ἔφταναν τέλος. Κι' ὁ Κώστας βλέποντας πρώτη φορά τὸ δύστυχο κουφάρι ποὺ τῶδερνε ἡ κοκκινισμένη θάλασσα, ἔκρουσε τὰ μάτια μὲ τὰ χέρια. Μὰ γλιγωρὰ ἐσυνῆρθε, κ' ἔπεσε ἀπάνου στὸ κορμὶ τῆς ἀδερφοῦ του, ποῦχε τὴν λιποθυμήσει, κ' ἐδερνότου κ' ἔκλαιγε.

Οἱ πιστικοὶ ἐγνώρισαν τὸ σκοτωμένον κ' εἶπαν ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου συγκινημένοι: — «Ἐγίνηκε φωνικό· εἶν' ὁ Νικόλας ὁ Λάμπουρας· κάμε καρδιά, Κώστα».

«Ἀμέτε» τοὺς εἶπε ὁ φωνῆς κλαιόμενος «ἀμέτε στὸ χωριὸ, φέρτε κόσμο νὰ τόνε σηκώσουμε· παπᾶ, ἀστυνομία· κάμετε ὅτι χρειάζεται· ζεῖ ἀκόμα!»

Οἱ κοπαδιάρει ὑπάκουσαν κ' ἔφυγαν τρεχατὰ

Πέρασαν κι' ἀπὸ τῆς θειᾶ Σόφως τὴν αὐλή, καὶ γιὰ καλὴ τους τύχη δὲν τὰ πρόφτασε ἡ γριά πρὶν ἀνεβῶν τὴ σκαλιὰ. Βγῆκε στὴ θύρα τῆς μονάχα καὶ τὰ εἶδε ξαφνισμένη. Καὶ τὰ ρώτησε μ' ὄργη γιὰ τοῦ εἶναι. Κ' ἐκεῖνα πάλι μὲ φωνὴς πεῖδ ἄγριες καὶ πολεμώχαρες τῆς εἶπαν.

— Πόλεμος, θειᾶ Σόφω! Τὸύρκοι πλάκωσαν στὸ κάστρο! Θὰ τοὺς πάρωμε! Θὰ τοὺς δώσωμε κυνήγι! Ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιά θὰ τοὺς πάρωμε! Πόλεμος!

Κι' ἀπὸ κεί χύθησαν στὸν ἀνήφορο, ἀνέβηκαν τὴ σκαλιὰ, ρίχτηκαν πέρα καὶ βρέθηκαν σὶ λίγο στὴ Μεγάλῃ τάπια.

Ὁ ἥλιος εἶχε ἀνέβῃ πεῖδ ψηλὰ καὶ τραβοῦσε τὸ δρόμο πρὸς τὸ μεσημέρι, ὅταν τὰ παιδιὰ εἶχαν γίνῃ ἔτοιμα καὶ καρτεροῦσαν μὲ καρδιόχτυπο τὴν ὥρα τοῦ πολέμου. Ἀμὰ πάτησαν στὴν τάπια, ἡ πρώτη τους φροντίδα ἦταν νὰ πετρώσουν βιαστικὰ τὴν ἀμπατή της καὶ νὰ συναζούν ἀπὸ μέσα σωροὺς λιθόβολα ἔτοιμα γιὰ τῆς σφεντόνης κι' ἄλλα μεγαλύτερα γιὰ κάθε τοῦ πολέμου ἀνάγκη. Ὑστερα κατὰγιναν νὰ τροχίσουν τῆς λεπίδες τους στὸ σίδερο τῶν κανονιῶν, ποὺ τῶδλεπαν κ' εἶχαν λύπη γιὰτὶ δὲ μπορούσαν νὰ τὰ βάλουν κι' αὐτὰ στὸν πόλεμο. Αἱ, καὶ νὰ τᾶχαν ὅλα γερὰ καὶ γιομάτα τὰ κανόνια, ἡ νὰ εἶχαν κ' ἕνα ἀκόμα μιναχό! Τότε ἄς ἔρχονταν ὅσοι στρατοὶ ἤθελαν νὰ τὰ πολεμήσουν, ἄς κόπιαζαν κι' ὅλα τὰ φουσατὰ τ' Ἀλεξάντρου νὰ τὰ νικήσουν! Εἶχαν ὅμως γιὰ παρηγοριά τῶν κανονιῶν καὶ γιὰ στερνήν ἀνάγκη τῆς παλιῆς κουμποῦρας μὲ τὰ πυρολίθια, τόσο παλιῆς ποῦ θὰ εἶχαν ξεχάσῃ κ' οἱ ἴδιοι τῆς φωνῆς τους· καὶ θάθελαν τὰ χέρια δυὸ παιδιῶν νὰ ριζοῦν τὸ σκαντάλι· καὶ στὸ ριζοῦμα θάπρεπε νὰ κλειστοῦν μὲ φόβο ὅλα τ' ἀφτιά καὶ νὰ σπαράξουν ὅλα τὰ μάτια τὰ παιδικὰ!

Ἐπιασαν τότε τοὺς ἴσκιους, σκορπισμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, γιὰτὶ ἔψηνε στὰ κελὰ ὁ ἥλιος, κ' ἔσφιγγαν τ' ἄρματα ἀνυπόμονα καὶ καρτεροῦσαν μὲ καρδιόχτυπο ν' ἀκούσουν τὴ φωνὴ τῆς βίγλας, ποὺ τὴν εἶχαν νὰ φυλάῃ ὄξω ἀπὸ τὴν τάπια. Κ' ἡ τὴν ὥρα ποῦ περνοῦσε ἀργή, χωρὶς κανένα κίνημα καὶ κανένα λόγο, τὰ τᾶραζε πλειότερο καὶ τᾶκανε νὰ φοβῶνται καὶ νὰ παρακαλοῦν ἔχτρος νὰ μὴν προβάλλῃ. Κι' ἀλήθεια ποῦθε ἡ τὴν ἡ ἀργήτα; Μὴν ὁ βοσκὸς ἀλλάξε γνώμη; Μὴ δὲν ἔρθῃ; Καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα αὐτὴ ἀντρεῖόνταν καὶ πάλι.

— Στ' ἄρματα!

ἀφίοντας τὸ φῶς, καὶ τὰ δυὸ ἀδέρφια ἐβρέθηκαν ὀπίσω μοναχὰ τους.

Καὶ τότε ἡ φωνὴ ἐμίλησε πάλι ἀπὸ τὰ βαθύτατα σπλάχνα του: — «Κᾶη» τοῦπε ἀτόπες καὶ τῶκαμες· γέψου τὸ ἔργο σου». Κι' ὁ φωνῆς ἐσυλλογίστηκε τρομασμένος πῶς· νὰ γλυτώσει· κ' ἡ πρώτη του ἰδέα ἦταν νὰ φύγει: ὁ ἀδερφὸς του ἦταν ἀκόμα ζωντανὸς κ' ἔμπορούσε νὰ μολοῦσε ὅλα· καὶ τότες ἔβαλε βουλή νὰν τὸν ἀποτελειώσει γιὰ μὴ καὶ ἔτσι νὰ γλυτώσει ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴ ντροπὴ καὶ τὴν τιμωρία. Ἐπιασε τὸ μαχαίρι. Μὰ ἡ ἐλεεινὴ θέα τοῦ λαθωμένου τὸν ἐμπόδισε νὰ φέρῃ σὲ τέλος τὴ σκέψη του, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἔσβυσε τὸ φῶς. Ἀλλὰ τότες τοῦ φάνηκε πῶς οἱ πληγῆς ποῦ ὁ ἴδιος τῆς εἶχε ἀνοίξει ἔφεγγαν· πῶς τὸ αἷμα, ποῦ ἔβαφε τὸ κῆμα, ἔφεγγε καὶ κείνο, καὶ τὸ μαχαίρι τοῦπεσε ἀπὸ τὰ χέρια.

Ἀφτὴν τὴ στιγμή ὁ ἐτοιμοθάνατος ἀναστένναξε. «Ἀδερφέ» τοῦπε ὁ Κώστας «συμπάθησε».

«Κᾶη καταραμένε» τ' ἀποκρίθηκε μὲ σδυμένη φωνὴ «γιατὶ μ' ἐσκώτισες; ἡ φούρια σὲ προσμένει».

«Ὁχι, ὄχι, μὴ μὲ καταδώσεις· εἶσαι καλὸς καὶ καλὸ θὰ ἴδεις στὴν ψυχὴ σου· καὶ δὲ θὰ πεθάνεις· ἡ γυναῖκα μου θὰ σὲ βαλίσκει· θὰ φέρῃ γιὰ-

Ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ Βρέθησαν στὸ πόδι τὰ παιδιὰ, καὶ χωρὶς νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν τόπο ποῦ εἶχε τὸ κᾶθῆνα τους πιασμένον, πρόβαλαν τὰ κεφάλια κ' εἶδαν πέρα. Κ' εἶδαν πρῶτα μ' ἕνα σάστισμα, σὰ νὰ ἦταν ἀφάνταστο αὐτὸ πόδλεπαν μπροστά τους, ὅμως μὲ τὸν καιρὸ συνείθισαν τὰ μάτια τους κ' ὕστερα τὸ κύταξαν μὲ ματιὰ θρασύμαχη, θέλοντας νὰ δώσουν θάρρος στῆς καρδιές τους, ποῦ βροντοχτυποῦσαν μὲς τὰ στήθια τους σὰ γύφτικα νταούλια.

— Κανέναν μὴ δειλιάσῃ! φώναζαν τότε τὰ πεῖδ ἀφοβα. Ὅλοι νὰ σταθοῦμε δῶ καὶ νὰ τὸ δείξωμε! Ἡ ζωὴ ἢ θάνατος!

Κι' ἀγάγια κ' ἡμερα πρόβαινε ἀπὸ πέρα τ' ἄλλο τὸ πολεμικὸ φουσατὸ. Τὸ κίνημά του ἦταν ἀτρυχτο, ἀπλωμένο, χωρὶς γραμμὴ καὶ χωρὶς τάξη. Προχωροῦσε ἀπρόσεχτα, ἀδιάφορα κι' ἀργὰ μέσα σὲ πέτρες καὶ σ' ἀγκάθια. Κι' ὁ καπετάνος μὲ τὸ σκύλο τοῦ ἀκολουθοῦσε ἀπὸ μακριὰ σὰν ἀθελος, σὰ χαζός, λησμονημένος. Τὸ νεῖχε βαρσῆ τᾶχα στὸ κεφάλι καὶ τὸν ἀλάλιασε κι' αὐτὸν καὶ τὸ στρατὸ τοῦ ὁ ἥλιος ὁ φλογερὸς, ἡ μὴν ἦταν ποῦ δὲν ἔξεραν τίποτα, κ' ἡ ἀλαλιά κ' ἡ ξεχασμάρα τους τοὺς ἔφερνε τυφλὰ νὰ πέσουν ἀπάνου στοὺς ἔχτρούς τους; Κι' αὐτὸ πάλι τ' ἀνέβασμα καὶ τὸ κατέβασμα τῶν τραγοκεφαλιῶν, ποῦ ἔκανε νὰ κουνιῶνται ἀργὰ, καμαρωτὰ ἀπὸ πάνω τὰ κέρατα κι' ἀπὸ κάτω τὰ γένεια, ἦταν πῶς δὲν ἤθελαν νὰ πᾶν στὸν πόλεμο τὰ ζωντόβολα, ἡ ἦταν φοβέρισμα δικό τους; Καὶ τὰ κουδούνια πάλι τὰ βροντότᾶχα, ποῦ ἦταν ἀπὸνα κρεμασμένο στὸ λαιμὸ τους, κ' ἐπαιζαν μουσικὴ παράξενη μὲ τὸ πολίλαλο τὸ βρόντημά τους, τᾶχαν κι' αὐτὰ φοβέρισμα ὅσον τ' ἔκρουγαν, ἡ χερὰ τῶν ἰδίων ποῦ τὰ κρατοῦσαν;

Μένοντας ἔτσι ἀτόνα καὶ καρτερώντας τὴν ὥρα, ἀναβαν τὰ αἵματά τους. Τὰ μάτια τους ἄγρια στροφογύριζαν. Τὰ χέρια τους μὲ τὸ σταγιὸ δὲν ἔρχιζαν τὸ πετροβόλημα. Ἦθελαν ν' ἀφήσουν τοὺς ἔχτρούς νάρθουν σιμώτερα, καὶ τότε νὰ τοὺς δώσουν τὴν πρώτη προσβολή.

Κι' αὐτὸ σὰν ἐγίνε, καὶ ζύγωσαν ὅσο νὰ τὰ φτάνῃ τὸ λιθάρι, τότε πετιῶνται τὰ παιδιὰ στὸ φανερό, καὶ μὲ τὸ πρῶτο πετροβόλημά τους ἔκαμαν τ' ἀλαλο κερατοφόρο φουσατὸ νὰ φανταστῇ, μ' ὅλη τὴν ξαστεριά, πῶς ἦταν χοντρὸ χαλάζι ὅ,τι ἔπεφτε ἀπάνωθὲ του καὶ νὰ προγγήξῃ πίσω φεύγοντας τρομαγμένο, καὶ τὸν ἴδιο τὸ γιδοκαπετάνιο μὲ τὸ

τροῦς, θὰ πουλήσω ὅ,τι ἔχουμε, θὰ σὲ κατᾶξω ὡς νὰ γιὰ τρεφτεῖς μὴ μολοῦσεις».

Ὁ σκοτωμένος ἀναστένναξε ὀπίσω: — «Μ' ἐτυράγνισες. Ἐμόλεψες τὰ χέρια σου μ' ἀδερφικό αἷμα. Τί μεγάλο κακὸ ἔκαμες στὸ σπῆτι μας. Δὲν ἐσυλλογίστηκες τὸν κόρφο τῆς μάννας μας ποῦ μᾶς ἔθρεψε καὶ τοὺς δυὸ μας, πῶς μᾶς ἔσπειρε ἕνας πατέρα;» Κ' ἔκαμε νὰ σηκωθῇ μὲ ἐξανάπτεσε πονεμένος στὸ κῆμα.

«Μετανοιῶνω, σοῦ λίσω· ἂν ἤθελα σ' ἀποτέλειωνα· καὶ θὰ σ' ἔκαμν ἔτσι ποτὲ ἄλλο νὰ μὴ μολοῦσεις· μὰ μοῦ λείπει ἡ καρδιά· μὴ μολοῦσεις».

«Ἰεθᾶνω δὲν πεθᾶνω, δὲ μολογᾶω» τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ λαχτισμένος κλαίοντας «γιατὶ νὰ χάσω καὶ τὴ φαμιλιά σου; — Κᾶη, ὁ θεὸς ἄς σὲ κρίνῃ!» κ' ἐλιγοθύμησε πάλι.

Κι' ὡς τόσο ἔρχότου ἀπὸ τὸ χωριὸ κόσμος καμπίσος· κ' ἐμοιρολογοῦσαν ὅλοι γιὰ τὸ σκοτωμὸ τοῦ Νικόλα Λάμπουρα ξαφνισμένοι ἀπὸ τὸ ἀνεπάντεχο φωνικό.

Δειλιασμένον τὸν ἔφεραν σπῆτι του· καὶ ἡ Βύγενιά, ποῦ δὲν εἶχε ἀκόμα πλαγιάσει, ἐβγήκε οὐρλιάζοντας στὸ δρόμο ξέροντας τί ἐσυνέβαινε. Μὲ τὸ βλέμμα ἐζήτησε τὸν ἀντρα της, ἐρίχτηκε ἀπάνου

σκύλο του τούς έκαμαν ν' άλαφιαστούν και νά τά χάσουν.

Έβαλε ο βοσκός άντλήλιο στά μάτια τó χέρι του νά ίδη και νά καταλάβη τί ήταν αυτό τó ξαφνικό "Υστερα έτρεξε κατά τó στρατόμαχ και τó σύναξε με τó στανιό, παράκουσ και δειλιασμένο, και τóβαλε στό δρόμο πάλι. Και μπήκε αυτός τώρα μπροστά και τραβούσε ίσα κατά πάνω στην τάπια. Κι' ο σκύλος έτρεχε τριγύρω του κι' άλυχτούσε και φοβέριζε.

— Πίσω, τσοπάνε, στόν τόπο! μή ζυγώνεις! Πίσω!

Έκραζαν από μέσα μ' άγριες φωνές τά παιδοκόριτσα, κι' άμέσως οί σφεντόνες στρηφογύρισαν, τινάχτηκαν σκαστά κι' έστειλαν μ' ένα σφύριγμα συγκρατητό κι' άπόνα βόλι: στόν τσοπάνο Κι' αυτός, μπροστά σέ τέτοιο πετροσύννεφο, έσκυψε, πήδησε, προσπάθησε νά φυλαχτή, αλλά δέ μπόρεσε νά γλυτώση μια δυνατή πετριά που τούρθε στην πλάτη και τόν μάνιασε χειρότερα. Χωρίς νά βάλη στό νού πόσοι ήταν και ποιοι αυτοί που τόν πολέμαγαν, και χωρίς νά θέλη άλλη βοήθεια, χύθηκε ίσ' άπάνου και δέν έβλεπε τίποτα μπροστά του. Και τά παιδιά, που είχαν έμπη κι' αυτά στό βρασιό τής μάχης, τούρριχαν δσες πρόφταιναν με χέρια και σφεντόνες, αλλά δέ μπορούσαν ν' άντικόψουν τήν όρμή του. Και σάν τόν έβλεπαν νά πέφτη στό τυφλά, έβγαλαν τότε κι' έσεισαν και τ' άρματά τους. Και τόν φοβέρισαν νά μήν έρθη κοντότερα, γιατί θά πάθη σφοδρά. Νά μή ζυγώση, άν θέλη νά μή μετανιώση. Νά φυλάξη τή ζωή του. Νά μή χαλαστή άδικα. Νά πάη από κει πουρθε.

— Πίσω!

Αυτός δέν άκουγε ούτε τά λόγια τους, ούτε σκιάζονταν και τ' άρματά τους! Τώρα οί μικροί πολεμιστάδες τά χρειάστηκαν. Πήραν τόν πόλεμο στό σοβαρά. Κ' είπαν πώς ήρθε ή ώρα που θά τά νοικούσε ο βοσκός ο κακοτράχαλος. Και τότε κακή τους άστοχιά κι' άλαλιά τους! Τι θά γίνονταν; Και που θαύρισκαν καταφυγή άπ' τήν όρμή του; Και τί ντροπή μπροστά σ' όλη τή χώρα! Και τί γέλοια κι' άνακαιγμάτα από τ' άλλα τά παιδιά! Τόσα παληκάκια αυτά νάνικηθούν! Και ποιός νά τά νικήση; Και ποιοι νά πάρουν τής νίκης τή χαρά; Ένας βοσκός και τά τραγιά του! Κι' ο σκύλος του ο κολοβός! Τέτοια σκέψη φέρνει σ' άπελπισιά. Κι' άφού δέν έκαναν οί πέτρες τίποτα, κι' άφού οί φοβέρες

του και τούπε σταυτί: — «Κάη, τόπες και τόκαμες». Έπειτα οδήγησε τούς ανθρώπους που νά βάλουν τόν έτοιμοθάνατο.

Ο Κώστας έκάλισε δέξω από τήν πόρτα του, γιατί δέν έμπορούσε νά βλέπει τó ψυχομάχημα: ένας μιτοκόπος χωριάτης έπλυσε με κρασί και με ξύδι τές πληγές και τές έδωσε, αλλά έδήλωσε πώς ως τó πρωί ο Νικόλας θάπέθνηκε. Έπειτα ο κόσμος έφυγε για νά κοιμηθεί. Όλη νύχτα ο Νικόλας έμεινε άμίλητος και μόνο τó πρωί άνοιξε άκόμα τά μάτια. Η Ευγενιά τότες τόν έδίωξε και τούπε.

«Νικόλα, νά ιδεις καλή ψυχή, μή μολοήσεις, μή με χάσεις κι' έμένα».

Ο σκοτωμένος έκόννησε τó κεφάλι λέγοντας όχι, τής έπιασε τó χέρι, κι' ένα χαμόγελο πικρό του στόλισε τó μαρμαμένο χείλι. Έπειτα έζήτησε νά κοινωνήσει.

Τέλος όταν ο ήλιος ήταν δέξω ήρθαν οί έξουσίες νάνακρίνουν τόν παθό και τούς άλλους. Κι' ο Κώστας τότες έφοβήθηκε όπισω μήν τόν έκατάδινε, κι' έμετάνιωσε πώς δέν τόν είχε άποτελειώσει στό γυαλό. Έστοχάστηκε πώς εκεί κάτω ο άδερφός του σκισμένος τούχε τάξει νά τσωπάσει, αλλά πώς τώρα μπορούσε νά φανερώσει τά πάντα. Τότες έρρί-

δέ βοηθούσαν, είδαν πώς ήρθε ή ώρα νά φτάσουν και σ' άλλα μέσα του πολέμου.

Άξαφνα κάμποσες κουμπούρες γιομάτες με λογής λογών γιομίσματα, βρόντησαν στόν άγέρα. Τότε λάκισαν πίσω τά ζωντόβολα τά κουδουνάτα, κι' ο σκύλος με τήν κόντουρη ούρα στά σκέλια σύρθηκε σκούζοντας πονετικά, κι' ο ίδιος ο τσοπάνος ο παληκάκος λίγυσε πίσω, στάθηκε μια στιγμή κι' έφυγε υστερα, άνεμιστήκε καλύτερα, κατά τó δρόμο που έφρευαν και τά ζωντανά του.

Σ' αυτό τ' άδόκητο τó τσάκισμα, σ' αυτή τή νίκη τήν άνέλπιστη, που πήραν τά παιδιά μ' άγώνα πέρα από τή δύναμή τους, ένα άνάκρασμα βροντόφωνο πετάχτηκε άπ' τά στήθια τους, κι' έκαμε ν' άχολογήση όλο τó κάστρο: κι' όδες οί τάπικες, που πήραν τόν άντίλαλο, άπόρησαν γιατί θυμήθηκαν άχούς και χτύπους περκαμένους, και τά μπουντρούμια τά βαθιά δέχτηκαν τόν κρότο με τρομάρα, κι' ή Μίνι ή θεοσκότεινη κι' φοβερή! τόν άρπαξε, τόν κλωθογύρισε πολλές φορές; και τόν έβγαλε πέρα στό γυαλό νά τόν δώση στό καράβια, κι' αυτά στή φευγάτη τή Βασίλισσα νά τόν πών!

Κι' ο μαύρος ο θησικός έβαλε μπροστά τά γίδια κι' αυτός από κοντά με τó λυκόσκυλο κουτσαίνοντας, γιατί έφαγε κι' αυτός τó μερδικό του, κίνησαν νά πηγαίνουν. Μαύρος βοσκός, που είχε τά ζωντανά του άφήση άστάλιστα τó μεσημέρι, και μαύρα ζωντανά, που ήθελαν λίγον ίσκιο, νά μήν τά δείρη τó κάμα τó μεσημεριανό! Ζήτησαν όμως ίσκιο άταίριαστον, τόν ίσκιο τής Μεγάλης Τάπιας, και διάλεξαν για στόλισμα τόπο που δέν πήγαινε στή γιδίσια τήν άφεντιά τους Γι' αυτό καλά τάπαθαν, κι' άν θέλουν άς κοπιήσουν άλλη μια φορά!

Έφρυγε πέρα τó κοπάδι, και τó βρόντημα τών κουδουνιών και τών κερατιών τó κούνημα, που πρώτα τόσο φόβο είχε προξενήση στό παιδιά, τώρα λύπη μονάχα τούς γεννούσε. Κι' ο έρημος βοσκός μέσ' τή ντροπή και στό θυμό του γύριζε πίσω κι' έρριχνε κανένα λιθάρι στό παιδιά, και φοβέριζε κάθε στιγμή που σταματούσε. Και σάν έφτασε μακριά και κόντευε νά περάση από τó χαλασμένο κάστρο και νά κρυφτή, άνέβηκε σ' ένα ψηλό κοτρόνι, γύρισε κατά κείνα και τούς έστειλε αυτά τά λόγια:

- Όρε, τίνος είναι τó κάστρο, δέ μ' λέτε;
- Γιατί ρωτάς, ώρέ; Δικό μας είναι!
- Και ποιός σάς τόδωσε, ώρέ;
- Κανένας! Τόχομε μεις; και τó κρτούμε!

χτηκε στό σπίτι, έπεσε γονατιστός μπροστά στό μισοαπεθαμένο κι' έκλαιγε, κι' έμοιρολογούσε "Ο σκοτωμένος άποκρίθηκε στόν κριτή που τόν έρώτισε άν είχε γνωρίσει τó φονηά ένα όχι με τó κεφάλι και ή Ευγενιά είδε τó χαμόγελο τής ευχαρίστησης άπάνου σ' ά χείλια του άντρός της και δέν έμπόρεσε πλιά νά βαστάξει. Μία σίγαση για τó δολερόν άνθρωπο τής άνέβηκε από τήν καρδιά: μία φωνή από μέσα της τής έχάλειψε έγδίκηση και δικαιοσύνη: άνανοήθηκε πώς θά περνούσε τή ζωή της με τó άνάξιο θηρίο και άποφάσισε εκείνη ή ίδια τήν κατάδικη του. Έξάφνης έβάλθηκε νά φωνάξει μπροστά στες έξουσίες.

«Κάη, καταραμένο: έσύ τόν έσκότωσες: έσύ, κι' όχι άλλος, που κλαίς, δολερέ».

«Όλοι τήν έκοίταζαν σαστισμένοι κι' έγύρισαν έπειτα πρós τόν άνθρωπο που άποθνήσκαι και που είχε τά μάτια γιομάτα δάκρυα: κι' ο κριτής κοιτάζοντας τόν έρώτησε. — Είναι άλληθια;»

«Άκρα σιγή έβασίλειψε. «Μήν τó κρούσεις» είπε ή γυναίκα «αύριο θά με σκοτώσει και μένα γιατί έμαρτύρησα». «Ο έτοιμοθανάτος έκόννησε τó κεφάλι λέγοντας ναι, και σέ λίγο τού βγήκε ή ψυχή.

Κρασάδες Όχτώβρης 1904.

— Τώρα όμως θά τó πάρω 'γώ!
— Είν' άπαρτο, βοσκέ! Έλα, άν μπορείς!
— Έγώ τó πλέρωσα και θά τó πάρω!
— Σέ ποιόν τó πλέρωσες; Στόν Τούρκο ή στό Βενετσάνο;

— Όρέ, στόν Έφορα τó πλέρωσα!
— Νά τó πλερώσης και στήν Έφορίνα!
— Τó νοίκιασα βοσκή για τά τραγιά μου!
— Ψόφος νά πιάση κι' έσίνα και τά τραγιά σου!
— Καρτεράτε με!
— Καλώς νάρθης!
— Νικά Άτσάλο, με λέν έμένα!
— Κάστρο περήφανο μάς λέν έμάς!

Κι' άκολούθησε τó δρόμο του ο βοσκός. Κι' άργά, έτσι καθώς ειχ' έρθη, βγήκε από τó κάστρο. Και πήγαινε βόσκοντας και σαλαγώντας. Και πέρασε κάτω από τήν τάπια που ήταν τά παιδιά και τά φοβέρισε με τήν άγκλίτσα. Κ' εκείνα, τά διαβολεμένα, είχαν έβγη στό μπεντένια και τόν θύμωναν άκόμα με τά γέλοια, τά πειράγματα και τά χουγιαχτά τους.

(Συνέχεια στό άκόλουθο φύλλο).

Γ. ΒΑΣΙΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΑ ΚΡΙΝΑΚΙΑ ΤΗΣ ΑΜΜΟΥΔΙΑΣ

(Lamartine)

Ψαράδες είδαν μιάν αυγή κάποιου κορμι βγαλμένο
Γυναίκας στήν άκρογαλιά άπ' τó κύμα τής νυχτιάς
"Ω πόση, πόση ειχε μορφά κι' άς ειταν πεθαμμένο!
Κ' έτσι από τότε αυτοί οί άνθοι βγαίνουν στής άμμουδιάς

Τήν άκρη, που ήρθ' εκείνη.

Από που τ'άχα νάρχονταν ή άγνωστη παρθένα,
Για νά ζήτηση άπ' τó φτωχό τó ναύτη τάφου γή;
Καράβι δέν ξανοίξανε στή θάλασσα κανένα
Δέν ειχε μήτε δαχτυλίδι, ειταν νεκρή, γυμνή,
Ντυμένη από τó κύμα.

Τό πιό όραίο σάβανο σ' όλα τά σπία τρέξαν
Και για νά τή στολίουνε γυρέφαν, και μ' άνθους,
Με κρινους και με νάρκισσους στεφάνι τής επλέξαν
Παρθένες τής τραγούδησαν άποχαιρετισμούς,
Μαννάδες τή θρηνήσαν.

Στήν άμμουδιά που τίποτα δέ βγαίνει, εκεί τó μνήμα
Τής κάμανε, παράστανε τόν άγονο καημό
Μά τά λουλουδία σπλαχνικά τó γλύκαναν τó κύμα,
Η άμμουδιά χορτάρισε και τó λουλουδι αυτό
Τό καλοκαίρι άνοιγει.

"Ω, τών καρδιών μας μέλισσες που ή αγάπ' είναι
[τό μέλι,
Παρθένες, μάστε τής έρμιας τó κρινο, τόν άνθό
Που άνθεί στό μνήματα, στή γή τó σπείρανε οί άγ-
[γέλοι,

Είν' τόνομά του μυστικό, ποθείς τόν ούρανό
Από τήν ευωδιά του.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

— Έλενίτσα, δέ βλέπεις που ή Γιαννούλα σου παίρνει τά γλυκά σου;
— Δέ με νοιάζει. Είν' από κείνα που τήν άρρωσταίνουν πάντα.